

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 987

18. OŽUJKA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Čija su briga
atarski putovi?

SADRŽAJ

5

Prijedlog odluke Vlade
AP Vojvodine

**Korak k osnutku Hrvat-
skog školskog centra**

6

Koalicija Zajedno za Vojvodinu –
Vojvođani

**Da o nama odlučuje
netko od nas**

12

Zdravko Šajatović, predsjednik
Udruženja mlinara i proizvođača
tjestenina Žitounija

**Mlinovi puni brašna,
a izvoza nema**

16

Obljetnica Deklaracije o nazivu
i položaju hrvatskog književnog jezika

**Odgovor na jezični
unitarizam**

33

Knjiga u susret projektu *Fenomen
dečjih opera Franje Štefanovića*

**Autentična
umjetnička pojava**

43

Portreti i spomen-ploče biskupa
Ivana Antunovića – II. dio

**Varijacije na temelju
upitne fotografije**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Brani-
mir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov,
Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav
Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

• Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
• Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
(novinar)
• Jelena Dulić Bako
(novinarka)
• Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
• LEKTOR:
• Zlatko Romić
• TEHNIČKA REDAKCIJA:
• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)
• FOTOGRAFIJE:
• Nada Sudarević
• ADMINISTRACIJA:
• Branimir Kuntić
• Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
• Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
• KOMERCIJALISTICA:
• Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

• TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

• TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

• E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

• WEB: www.hrvatskarijec.rs

• TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

• CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

Može, ako se hoće

Sredinom prošlog tjedna Vlada AP Vojvodine (konačno) je usvojila prijedlog odluke kojom se stvara jedan od preduvjeta za osnutak Hrvatskog školskog centra. Od samog pokretanja inicijative od strane HNV-a do konkretnog poteza vojvođanske Vlade prošle su četiri godine. Toliko se čekalo na usvajanje mreže javnih srednjih škola na teritoriju Vojvodine, što je u nadležnosti pokrajinske Vlade, odnosno Skupštine. Do konačne odluke ostao je još jedan korak, a to je potpora zastupnika u vojvođanskoj Skupštini. Teško je zamisliti da će Skupština glasovati protiv prijedloga Vlade, pa bi donošenje konačne odluke trebala biti rutina.

No, i kada se to dogodi priča o osnutku Hrvatskog školskog centra bit će tek nešto dalje od samog početka. Kako je Hrvatski školski centar zamišljen kao ustanova odgojno-obrazovnog tipa za predškolce, osnovce i srednjoškolce na potezu je lokalna subotička vlast, koja mora usvojiti sličnu odluku kao i pokrajinska razina vlasti, s tim što bi se ova subotička odnosila na mrežu vrtića i osnovnih škola.

Može i to. Ako se hoće. Ako se neće, bit će još tisuću razloga da se zateže, odgađa, traže dopune...

Može se, ako se hoće, i naći novac za 400 litara dizel goriva koliko su tražili poljoprivrednici u Tavankutu za akciju sanacije atarskih putova. Znam, ima sada onih koji će reći – radili su za sebe kako bi olakšali odlazak do njiva i manje habali svoje strojeve. Tako je, ali uradili su ono što bi trebali upravljati putova. I za to su tražili tek četvrtinu goriva koje su potrošili. Mogao bi znak zahvalnosti za to što su uradili posao drugih biti tih 400 litara dizela. Čisto kao gesta da se cijeni ono što rade obični ljudi u svojoj lokalnoj sredini. Može, ako se hoće.

Ako već nije sada, eto prilike već narednog proljeća, jer mladi tavankutski poljoprivrednici najavljuju kako će sada redovito raditi na uređenju atarskih putova. Ne očekujući da im itko pomogne. Što reče jedan od sudionika akcije – da su htjeli već bi to uradili.

Z. V.

Predsjednički izbori 2022.

Osam kandidata za predsjednika

Redoslijed predsjedničkih kandidata na izbornom listiću odredit će se ždrijebom

Trećeg travnja građani Srbije će, deseti put od uvođenja višestranačja, birati svog predsjednika. Predsjednički izbori će biti redoviti, jer je dosadašnjem predsjedniku **Aleksandru Vučiću** istekao petogodišnji mandat.

Rok za predaju ovjerenih potpisa za predsjedničku kandidaturu istekao je 13. ožujka u ponoć a Republička izborna komisija je proglasila osam kandidata.

Redoslijed predsjedničkih kandidata na izbornom listiću odredit će se žrijebom.

Prvi je predao ovjerene potpise **Zdravko Ponoš**, kandidat Ujedinjene Srbije, koalicije okupljene oko Stranke slobode i pravde koju čine još Demokratska stranka, Narodna stranka i Pokret slobodnih građana. Zdravko Ponoš je predajući kandidaturu rekao kako je »Srbija danas država urušenih institucija«, a da »glavni razlog tome leži u načinu kako odlazeći predsjednik vodi državu«.

Miloš Jovanović je kandidat koalicije *Nada* okupljene oko Demokratske stranke Srbije, Pokreta obnove Kraljevine Srbije i još 25 udruga građana. Ova se koalicija zalaže za otvaranje debate o monarhiji kao neodvojivom dijelu srpske povijesti i smatra da bi se povratkom kraljevine »konačno zaostavština jugoslavenstva, komunizma, a danas europejstva, izbacila iz srpskog organizma«.

Milica Đurđević-Stamenkovski, kandidatkinja *Zavetnika*, poručila je kako je evidentno da je ukrajinsko-ruska kriza bacila u svojevrsan zapečak kampanju političkih stranaka na predstojećim izborima, ali da to ne znači da bi se politički čimbenici u Srbiji trebali sakriti iza ove krize, te je pozvala sve kandidate da više sudjeluju u debatama i iskažu za što se zalažu.

Kandidat koalicije »Aleksandar Vučić – Zajedno možemo sve« je lider Srpske napredne stranke Aleksandar Vučić. Vučićevu kandidaturu za predsjednika Srbije podržali su i Socijalistička partija Srbije, Jedinstvena Srbija i Savez vođa Mađara. Vučić poručuje da se na izborima bira u kom će pravcu ići Srbija »koja se ne želi vraćati u prošlost i propadanje već želi ići u budućnost«.

Kandidatkinja zeleno-lijeve koalicije *Moramo* **Biljana Stojković** zalaže se za reformu obrazovanja, kroz decentralizaciju kako bi se obrazovanje adaptiralo u odnosu na lokalne sredine i kako bi škole postale mjesta za cjelodnevno učenje izvan nastave i sportske aktivnosti.

Lider pokreta *Dveri* **Boško Obradović** kandidat je Patriotskog bloka kojeg čine uz njegovu stranku i POKS **Žike Gojkovića**. Obradović je poručio da je renoviranje rodilišta u Srbiji cilj politike koju vodi i osnov obiteljske politike. Koalicija se zalaže da svaka majka četvrtog i svakog sljedećeg djeteta ima nacionalnu mirovinu, a da majka trećeg djeteta dobije majčinski kapital od 20.000 eura.

Pred istek roka predana je kandidatura **Miše Vacića**, kandidata Srpske desnice. U njihovom saopćenju se navodi kako je on »jedini kandidat koji pred građane izlazi s čvrstom patriotskom ideologijom koja ima za cilj ekonomsko i vojno osnaživanje zemlje kako bi se stvorili uvjeti za vraćanje suvereniteta nad okupiranim srpskim teritorijama i ujedinjenje s drugim srpskim zemljama«.

Pred istek roka predana je i kandidatura **Branke Stamenković** ispred *Suverenista*. Stamenković je poručila da kabinet predsjednika ne smije biti mjesto odakle se vodi stranačka politika već državna i da očuvanje Kosova u sastavu Srbije i Republike Srpske moraju biti prioriteti svakog predsjednika.

Od kandidature je odustao novinar **Srđan Škoro** s obrazloženjem kako nije uspio prikupiti dovoljno novca za kampanju.

Koalicija »Lista Borisa Tadića – Ajmo ljudi« povukla je kandidaturu **Dragoslava Šumarca**, pola dana nakon objave, zbog izostanka potpune podrške od svih koalicijskih partnera i prekratkog roka za skupljanje potpisa.

J. D.

Nadležnosti predsjednika Republike

Predsjednik izražava državno jedinstvo Republike Srbije i predstavlja je u zemlji i inozemstvu.

Predlaže Narodnoj skupštini kandidata za predsjednika Vlade, onog koji može osigurati izbor Vlade.

Može vratiti Narodnoj skupštini izglasani zakon na ponovno odlučivanje ako smatra kako zakon nije suglasan s Ustavom ili je u suprotnosti s potvrđenim međunarodnim ugovorima ili pravilima i procedurama.

Može raspustiti Narodnu skupštinu na obrazloženi prijedlog Vlade i pri tom donosi odluku kojom raspisuje izbore za narodne zastupnike.

Ukazom proglašava zakon, raspušta Narodnu skupštinu, postavlja i opoziva veleposlanike Republike Srbije, daje odlikovanja i postavlja, unaprjeđuje i razrješava časnike Vojske Srbije.

Zapovijeda Vojskom i postavlja, unaprjeđuje i razrješava časnike Vojske Srbije.

Prijedlog odluke Vlade AP Vojvodine

Korak k osnutku Hrvatskog školskog centra

Pokrajinska Vlada je na sjednici održanoj 10. ožujka usvojila zaključak da Skupštini APV uputi prijedlog odluke kojom se dopunjuje Odluka o broju i prostornom rasporedu javnih srednjih škola na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine. Odluka se dopunjuje na način da se u Gradu Subotici pridodaje postojećim srednjim školama nova ustanova tipa obrazovno-odgojnog centra pod nazivom »Hrvatski školski centar«, koja će po tipu biti opći tip gimnazije.

U obrazloženju ovog prijedloga navodi se da je »analizom postojećeg stanja glede obrazovanja učenika na hrvatskom kao materinskom jeziku i želje za unaprjeđivanjem kvalitete obrazovanja u Autonomnoj Pokrajini Vojvodine utvrđen nedostatak odgovarajuće ustanove koja bi obuhvatila sve razine obrazovanja hrvatske nacionalne manjine na materinskom jeziku«.

»Izmjenom ove odluke uvodi se pravna mogućnost utemeljenja obrazovno-odgojnog centra koji bi, po prijedlogu, bila ustanova koja razvija intelektualne sposobnosti, njeguje kulturno i vjersko naslijeđe, upućuje na

smisao za vrijednosti, spremnost za profesionalni život i život u zajednici hrvatske nacionalne manjine. To me neizmjereno raduje, jer je trebalo dosta vremena, truda i koordinacije unutar Vlade APV da bismo došli do ove odluke. U njezinom obrazloženju je navedeno da bi se u Hrvatskom školskom centru realizirao nastavni plan i program gimnazije općeg tipa i obrazovno-odgojni rad za predškolsko i osnovno obrazovanje i odgoj hrvatske nacionalne manjine na materinskom jeziku«, kaže za HR **Goran Kaurić**, zamjenik pokrajinske tajnice za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama.

Temeljem Zakona o osnovama sustava obrazovanja i odgoja utvrđeno je da djelatnost obrazovanja i odgoja može obavljati i obrazovno-odgojni centar kao ustanova u kojoj se ostvaruje više programa različitih razina obrazovanja i odgoja ili više različitih područja rada.

Očekuje se da će sjednica Skupštine Autonomne Pokrajine Vojvodine na kojoj će ovaj prijedlog biti razmotren biti uskoro zakazana.

H. R.

Sastanak sa studentima iz Srijema

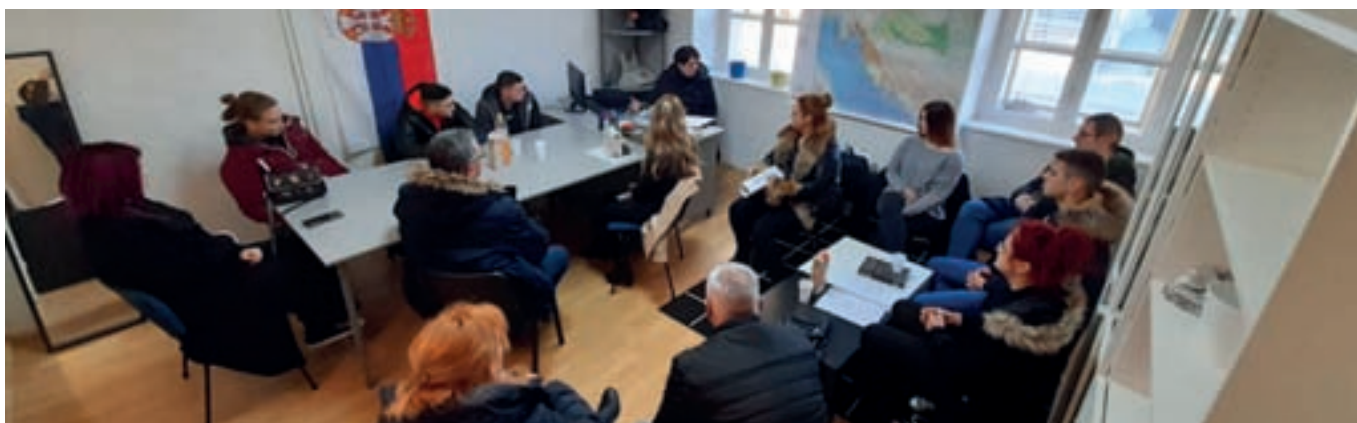
Upodručnom uredu Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srijemskoj Mitrovici u nedjelju, 13. ožujka, održan je sastanak s roditeljima i maturantima srednjih škola iz Srijemske Mitrovice, Šida i Petrovaradina, a tema susreta bila je upoznavanje s mogućnostima studiranja u Hrvatskoj. U ime HNV-a sastanku su nazočili voditelj područnog ureda HNV-a **Dario Španović** i predsjednica Odbora HNV-a za obrazovanje **Margareta Uršal**.

Tijekom sastanka maturanti, njih osmero, upoznati su s programom i mogućnostima studiranja u Hrvatskoj, dok su u drugom dijelu postavljali konkretna pitanja vezana za školovanje, kao i upis na fakultete u Hrvatskoj.

Sastanku je nazočio i student prve godine fizioterapije u Vukovaru **Luka Saboci**, koji je odgovarao na pitanja vezana uz pribavljanje potrebnih dokumenata, prijevod, ovjere i druge korisne informacije.

Sastanak je ocijenjen kao izuzetno koristan, a to je potvrdila Margareta Uršal riječima: »Bio je ovo vrlo uspješan i konstruktivan sastanak. Hvala Dariju Španoviću koji je sve organizirao. Stekla sam dojam da, iako je nedjelja popodne bila jedini mogući termin, nikome nije bilo teško doći, a ujedno sam uvjeren da smo svi sa sastanka otišli zadovoljni svojim kućama«.

H. R.

Koalicija Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani

Da o nama odlučuje netko od nas

»Poznato je da Hrvati u Srbiji kao građani žele živjeti u demokratskom, tolerantnom, inkluzivnom društvu, u državi s pozitivnim i razvojnim programima spram pripadnika svih nacionalnih zajednica«, rekao je nositelj liste Tomislav Žigmanov

Prvo predstavljanje koalicije stranaka nacionalnih manjina Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani, među kojima je i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, održano je u četvrtak, 10. ožujka u Subotici, u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo*.

Koalicija nastupa pod rednim brojem 12, a prema političkom programu, kako je istaknuto, zalagat će se za: decentraliziranu i jednako razvijenu Srbiju, posvećenost europskim integracijama, dostojan život građana od vlastitoga rada (posebno kada je riječ o poljoprivredi i gospodarstvu), razvijenu komunalnu infrastrukturu, gospodarske politike okrenute mladima, dobrosusjedske međudržavne odnose, integraciju pripadnika nacionalnih manjina, očuvanje multikulturalnosti i interkulturalnosti Vojvodine.

Žigmanov: Želimo u parlamentu rješavati probleme Vojvodine

Nositelj liste, predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**, istaknuo je kako očekuje da se nakon izbora glas predstavnika hrvatske, ali i svih drugih zajednica u Vojvodini, ponovno čuje u Skupštini Srbije.

»Želimo u parlamentu rješavati probleme Vojvodine i svih njenih građana. Želimo se izboriti da ono što se u Vojvodini stvori u njoj i ostane. Samo tako ćemo osigurati kvalitetniji život za sve koji u Vojvodini žive«, rekao je Žigmanov.

Dodao je i kako Hrvati u Srbiji, kao lojalni građani, izlaskom na izbore pokazuju zainteresiranost za društveni i politički život, prosperitet svoje ali i svih drugih zajednica te daju doprinos razvoju demokracije.

»Sudjelovanjem u izbornom procesu iskazat ćemo ponovno svoje političke želje, jasno reći što su naša politička htjenja. To ćemo učiniti zajedno s našim starim znancima i partnerima, a sudjelovanjem u izborima ponovno dati svoj prinos razvoju demokracije u Srbiji. Naime, poznato je da Hrvati u Srbiji kao građani žele živjeti u demokratskom, tolerantnom, inkluzivnom društvu, u državi s pozitivnim i razvojnim programima spram pripadnika svih nacionalnih zajednica. DSHV se s takvim programom utemeljio prije 32 godine i takvoj je praksi, unatoč brojnim izazovima, ostao vjeran sve do danas. Pred nama je opet prilika izboriti pravo Hrvata na sudjelovanje u donošenju političkih odluka na republičkoj razini. Želimo vratiti Hrvate iz Vojvodine u parlament Srbije. Želimo i da se naš glas čuje s govornice parlamenta. Ne samo da se čuje naš glas već i glasovi drugih nacionalnih zajednica iz Vojvodine, da se naši legitimni interesi artikuliraju, a problemi nastave rješavati«, kazao je Žigmanov.

Politička načela za koja će se boriti koalicija Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani su decentralizirana i jednako razvijena Srbija.

»Srbija mora biti posvećena europskim integracijama. Europska unija mora biti prioritet vanjskopolitičkih aktivnosti«, kazao je Žigmanov.

U svom obraćanju on je istaknuo i važnost stvaranja uvjeta za kvalitetan život u svim sredinama, s razvijenom komunalnom strukturom u svim područjima.

»Ne možemo dopustiti veliki broj nezaposlenih danas u Vojvodini. Želimo da svaki građanin dostojno živi od vlastitog rada, posebno kada je riječ o poljoprivredi i privredi. Ne želimo biti nadničari u zemlji koja je naša, ne želimo da našu zemlju obrađuju tajkuni, da se otvaraju tvornice koje su iz ekološkog aspekta problematične. Želimo kvalitetnu i jednako razvijenu komunalnu infrastrukturu, od vodovoda i kanalizacije do ekološki održivih politika. Ne možemo dopustiti da pola građana danas nema zdravu pitku vodu«, istaknuo je Žigmanov.

Olenik: Vojvodinu vidimo u EU i NATO paktu

Drugorangirani na listi **Aleksandar Olenik** istaknuo je kako se radi o manjinskoj listi, jer je Vojvodina »uvijek bila i ostala manjinska« u podržavanju svih ljudskih prava, različitosti, religija i kultura.

Olenik je najavio zalaganje za sljedeće prioritete: da ono što se stvori u Vojvodini tu i ostane, da se svima osigura zdrava pitka voda, da se zaustavi sječa šuma te

stane na put porastu mržnje i nasilja u lokalnim zajednicama. Prvi korak na tome putu je, kako je naglasio, povratak Vojvođana u Narodnu skupštinu. »Naš povratak u republičku skupštinu je prioritet zato što samo mi možemo riješiti problem pitke vode u Vojvodini«, dodao je on, te će se stoga zalagati za regionalne vodovode, jer je to jedini način na koji ovaj problem može riješiti.

Olenik je naglasio da ova koalicija Vojvodinu vidi u NATO paktu i u Europskoj uniji, podsjećajući da danas nigdje u cijeloj Europi nema uličnih protesta koji podržavaju rusku agresiju na Ukrajinu – samo u Beogradu i Podgorici.

Okupljenima na skupu obratili su se i drugi kandidati s liste: **Marin Piuković**, **Adrian Kranjčević** i **Mirko Ostrogonac**.

»Uočili smo da u mnogim seoskim sredinama nije dovoljno razvijena komunalna infrastruktura, nema predškolskih ustanova i mladima je teže odlučiti se za život na selu. To želimo promijeniti. Želimo da u seoskim sredinama budu osigurani uvjeti za sve mlade koji su spremni ostanu na selu i tu podizati svoju obitelj. Također vidimo kako naši mladi i obrazovani ljudi teško nalaze posao, a ekonomska stabilnost izuzetno je važna mladima. Zbog toga želimo da mladi nakon završenih studija mogu pristojno živjeti od svojih plaća, imati mogućnost napredovanja i usavršavanja«, kazao je Marin Piuković, predsjednik mladeži DSHV-a.

Adrian Kranjčević kazao je kako se o problemima Vojvodine ne razgovara u Narodnoj skupštini, a od 10.000 obraćanja u skupštini Vojvodina je spomenuta samo 20 puta, što je 0,2 posto.

»Mi ćemo to promijeniti, mi ćemo Vojvodinu vratiti u parlament kako bismo tamo pokrenuli pitanja Vojvodine«, kazao je Kranjčević, ističući značaj zalaganja za kulturni razvitak Vojvodine.

»Mladi poljoprivrednici s manje zemlje i mehanizacije ne mogu opstati na selu. Mliječno govedarstvo je praktički na izdisaju, a ni svinjogojstvo ne očekuju bolji dani. Ne mislimo da treba zaustaviti razvoj visoko produktivne proizvodnje već samo želimo ukazati na potrebu da se ublaže ove negativne posljedice, prije svega jednom osmišljenom agrarnom politikom ruralnog razvoja. Prvo je uključivanje samih poljoprivrednih proizvođača u kreiranje mjera agrarne politike, drugo povećanje poticaja po jedinici površine i umatičenom grlu, zatim poticaji mladim poljoprivrednicima s manje obradivih površina, te korištenje goriva po nižim cijenama i izdvajanje više novca od zakupa državnog poljoprivrednog zemljišta u sredine na čijem teritoriju je to državno zemljište«, kazao je Mirko Ostrogonac.

Predstavnici koalicije pozvali su građane svih nacionalnosti, nevladine organizacije, a naročito političke stranke – Ligu socijaldemokrata Vojvodine i Vojvođansku partiju, ali i sve druge progresivne vojvođanske i srbijanske političke organizacije da ih podrže na predstojećim izborima.

Skupu se obratio i potpredsjednik LSV-a **Robert Kolar**, koji je najavio kako će na stranačkim tijelima razmotriti poziv koalicije Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani da ih podrže na predstojećim izborima.

»Ono što vam ja obećavam je da ću se kao potpredsjednik stranke apsolutno zalagati za to da naša podrška ide listi broj 12«, poručio je Kolar.

D. B. P. / Z. V.

Kadrovi i financije otežavajući faktori

Nacionalnomanjinska vijeća mogu, ako primijete neke nepravilnosti i nezakonitosti u pogledu službene uporabe jezika i pisma, kao pravna osoba podnijeti predstavku inspekciji i mi onda postupamo i vršimo izvanredni inspekcijski nadzor po toj prijavi, kaže savjetnik za inspekcijski nadzor Adrian Borka

U prošlom broju smo pisali o pravu pripadnika nacionalne manjine da koristi svoj jezik – u privatnoj, javnoj i službenoj uporabi. I dok privatna i javna uporaba ovisi većinom o samim pripadnicima nacionalnih manjina (o njihovoj želji da koriste svoj materinji jezik), službena uporaba jezika u velikoj mjeri ovisi o spremnosti tijela vlasti, institucija i organizacija na tri razine: republička, pokrajinska, lokalna da provedu ono što zakoni propisuju. U praksi je ta provedba najvažnija u lokalnim sredinama u kojima pripadnici nacionalnih manjina žive.

Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina sadrži i kaznene odredbe kojima se predviđaju novčane kazne za neprovođenje odredbi ovoga Zakona u pogledu službene uporabe jezika.

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice vrši inspekcijski nadzor, te smo sa samostalnim savjetnikom za inspekcijski nadzor za službenu uporabu jezika i pisama **Adrianom Borkom** razgovarali o tome kako se provode zakoni na ovome polju. Borka kaže kako u posljednje tri godine, od kada je na ovoj dužnosti, nisu bile nikada određene kazne. Po njegovim riječima, kada se provede inspekcijski nadzor i ako se ukaže na propust, institucije i organizacije su spremne ispraviti propust, a kao najveći problemi u provedbi se pojavljuju nedostatak kadrova i financija.

Inspekcijski nadzor

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice vrši inspekcijski nadzor u području službene upotrebe jezika i pisma – kao povjereni posao. Nadzor se vrši kao redovan, izvanredni i kontrolni nad imateljima javnih ovlaštenja i drugim subjektima, u smislu odredaba Zakona o službenoj upotrebi jezika i pisama.

Prilikom vršenja nadzora, u slučaju uočavanja nepravilnosti u radu, zapisnikom i rješenjem se nalaže otkla-

njanje nepravilnosti. Kontrolnim nadzorom utvrđuje se postupanje po zapisniku i rješenju, ili se u slučaju nepostupanja podnose zahtjevi za pokretanje prekršajnog postupka. Sve ono što se neposrednim uvidom utvrdi kao činjenično stanje, konstatira se u zapisnicima o izvršenom nadzoru, koji se uručuje prisutnoj ili odgovornoj osobi.

Borka kaže kako u posljednje tri godine, od kada je preuzeo ovu dužnost, nisu bile određene kazne:

»Ne, kazni nije bilo. Ako se uputi nadzor i primjedbe se uglavnom i provedu. Po predstavi fizičke ili pravne osobe mi izlazimo na teren i utvrđujemo je li to točno što je netko prijavio ili nije. Jer ima i zlouporaba pa netko prijavljuje i banalnosti ponekada. I onda dajemo rok, uglavnom je to od 3 do 6 mjeseci, ovisi o opsegu što se treba ispraviti. Ako mi naložimo da se mijenjaju sve ploče u jednome gradu, to traje i tijekom cijele godine. I uglavnom u tom razdoblju oni surađuju s nama i šalju i našoj prevodilačkoj službi prijevod na provjeru kako ne bi po-

Natječaj

Pokrajinsko tajništvo jednom godišnje raspisuje natječaj za financiranje u pogledu osposobljavanja uposlenih u tijelima i organizacijama gdje se koriste jezikom nacionalne manjine koji je utvrđen kao jezik u službenoj upotrebi, a naročito na radnim mjestima na kojima se ostvaruje kontakt sa strankama i za razvoj sustava elektroničke uprave za rad u uvjetima višejezičnosti; za troškove izrade i postavljanja ploča i za tiskanje dvojezičnih i višejezičnih obrazaca, službenih glasila i drugih javnih publikacija.

Pravo sudjelovanja na natječaju imaju tijela jedinica lokalne samouprave u AP Vojvodini u kojima je statutom grada ili općine utvrđena službena upotreba jezika i pisama nacionalnih manjina; mjesne zajednice i druge organizacije, službe i ustanove, korisnici proračunskih sredstava u ovim gradovima i općinama.

griješili u ispisivanju naziva jer ima i toga. Ljudi u neznanju griješe pa ispadne neugodnost kada netko na ploči ispiše na nekom jeziku pogrešno. Mi tu i kao prevodilačka pokrajinska služba pomažemo njima prevođenjem. I uglavnom u tom roku su svi postupili, neki možda nisu finalizirali nešto, ali uglavnom postoji dobra volja tako da nismo, hvala Bogu, stigli da ih kaznimo jer bolje ta sredstva koristiti za te ploče na primjer nego li plaćati kaznu», zaključuje Borka.

Kadrovi i financije

»Službena uporaba jezika košta mnogo, od prijevoda i tiskanja obrazaca, postavljanja ploča ulica, ploča s nazivima institucija i uglavnom i te institucije lokalne samouprave u svojim proračunima nemaju dovoljno sredstava pokriti sve to. Na primjer u Subotici, gdje je hrvatski jezik u službenoj uporabi, to je na stotine ulica u kojima bi trebalo postaviti ploče, a sad i na bunjevačkom koji je uveden prošle godine. I problem je što to ide nekako fazono. Prvo se odrađuju pojedine ulice i ploče, ne može sve odjedanput jer proračun to ne može iznijeti. Mi imamo pokrajinski natječaj kojim sufinanciramo te namjene ali ni to nije dovoljno. Tih 7,5 milijuna za cijelu Vojvodinu kad se raspodijeli nije dovoljno. Problem su, dakle, financije i nedostatak kadrova«, kaže Adrian Borka.

»Poteškoće su i kod vođenja upravnih i sudskih postupaka, jer nisu prevedeni ni svi neophodni pravni propisi pa suci nemaju osnovne alate, pa to traje. Kadrovi i

financije su i ovdje problemi koji otežavaju provođenje Zakona«, dodaje Borka.

Svijest o pravima

Na pitanje koliko građani koriste svoja prava u pogledu službene uporabe jezika i traže li recimo isprave na materinjem jeziku, Borka kaže:

»Kako tko. Neki su svjesniji tih prava, a neki ne znaju za prava koja im stoje na raspolaganju na osnovu Zakona o službenoj uporabi jezika i pisma. To ovisi i o regiji i po manjinama. Na primjer, mađarska manjina na sjeveru je svjesna tog prava i koristi ga dok neki drugi nisu svjesni pa ih niti ne koriste. Mi uvijek gledamo, kada smo na

Kaznene odredbe

Zakonom je predviđeno da će se »novčanom kaznom od 50.000 do 100.000 dinara kazniti za prekršaj odgovorna osoba u tijelu, odnosno organizaciji koja vrši javna ovlaštenja ako naziv tijela, odnosno organizacije ispiše suprotno odredbama članka 11. st. 5. i 6. ovog zakona nazivi jedinica lokalne samouprave, naseljenih mjesta, trgova i ulica i drugi toponimi ispisuju i na jeziku dotične nacionalne manjine, prema njenoj tradiciji i pravopisu«, ukoliko je taj jezik u službenoj uporabi.

Druga odredba kaže da će se »novčanom kaznom od 200.000 do 1.500.000 dinara kazniti za privredni prekršaj organizacija ovlaštena za postavljanje prometnih znakova i naziva mjesta koja postupi suprotno Zakonu. Za privredni prekršaj kaznit će se i odgovorna osoba u organizaciji novčanom kaznom od 50.000 do 100.000 dinara«.

terenu, promovirati korištenje prava, i govorimo ljudima koja prava imaju. Dakle, sve ovisi od regije i manjine«, objašnjava Borka te dodaje kako puno toga ovisi i od nacionalnomanjinskih vijeća.

»Mnogo ovisi i od nacionalnih vijeća. Koliko su oni aktivni po toj temi, koliko šire svijest i znanje o tom pravu. Znam da je Hrvatsko nacionalno vijeće usvojilo i strategiju koncem prošle godine. Oni su dosta aktivni po tom pitanju«, kaže Borka, te dodaje kako surađuju sa svim nacionalnim vijećima koja sjedište imaju u Vojvodini, njih 17 od ukupno 23 u cijeloj Srbiji.

Ta suradnja može biti na različitim poljima, kao na primjer kada uoče nepravilnosti na polju službene uporabe jezika i kada se mogu obratiti Tajništvu.

»Nacionalnomanjinska vijeća mogu, ako primijete neke nepravilnosti i nezakonitosti u pogledu službene uporabe jezika i pisma, kao pravna osoba podnijeti predstavku inspekciji i mi onda postupamo i vršimo izvanredni inspekciji nadzor po toj prijavi. Do sada je po ovome pitanju bilo najaktivnije Mađarsko nacionalno vijeće, a što se tiče HNV-a ne sjećam se u prošlom razdoblju je li bilo aktivnosti«, kaže Borka.

Na pitanje ima li razlike u pogledu starih i novih manjina Borka kaže kako je ne primjećuje:

»Ne vidim tu neku razliku, iskreno čak su tzv. nove manjine – Makedonci, Hrvati, Crnogorci kao manjine nastale raspadom SFRJ, dosta aktivni po tom pitanju. Tako da tu ne vidimo razlike, ali vidim kadrovske razlike, razlika postoji u svakom vijeću i doslovno ovisi od aktivnosti, kapaciteta i 'potkovanosti' pojedinaca, da kažem iskreno«.

J. D.

Period nestabilnosti

Bezбриžnoj Mamužićevoj vladavini došao je kraj onoga trenutka kada su se na kormilu ugarskog državnog broda zatekli kapetani (predsjednici vlade), koji su odlučili provesti brod kroz uske tjesnace ispunjene kamenjem spoticanja – tj. provesti društvene reforme koje su zadirale u interese Crkve i običaje Bunjevac-Hrvata

Prvi mandat gradonačelnikovanja **Lazara Mamužića** protekao je bez većih trzavica, kako unutar redova njegovih pristaša i suradnika u Subotici tako i pretpostavljenih u Budimpešti. Prevlast Slobodoumne stranke (Szabadelvű Párt) na ugarskoj sceni ostavila je Mamužiću odriježene ruke da se posveti pitanjima od ključne važnosti za razvoj grada. Subotički ogranak ove stranke mađarski tisak je zvao bunjevačkom strankom, što je imalo osnov. Naime, članstvo i vodstvo ove stranke činili su, pored Mamužića, ugledni bunjevački prvaci konzervativnih načela. Naspram njih, na lokalnom subotičkom političkom obzorju stajala je oporba, koja se još nije politički potpuno

iskristalizirala. To su bile tek političke struje koje će svoj jasan oblik dobiti tek potkraj 1890-ih, pod dojmom slabljenja vlasti »Cara Lazara«, kako su kritičari nazivali subotičkog gradonačelnika.

Međutim, od 1890. godine nagomilavaju se izazovi i problemi, pod čijom težinom Mamužić postupno gubi komotan manevarski prostor i konce iz svojih ruku. Jamac dominacije liberala (Slobodoumne stranke) **Kálmán Tisza** je ožujka 1890. podnio ostavku. Nakon njega, na vrhu ugarske političke scene uzdigao se **Gyula Szapáry**, a nakon njega **Sándor Wekerle**, koji su nastavili politiku svoga predšasnika, ali s većim intenzitetom. Uslijedilo je vrijeme

Lazar Mamužić

Béla Vermes

Aleksandar Vojnić (Sándor Vojnits)

ispunjeno daljnjim nastojanjima političke vrhuške u Pešti da liberalizira društvene prilike i dovede Ugarsku u red modernih nacija. Međutim, nisu svi čimbenici na političkoj i društvenoj sceni odobravali novotarije kakve su primjerice bili prijedlozi za uvođenje građanskog braka i matičnih knjiga. U prvom redu, suprotstavljala im se crkva, u čiju nadležnost su od najstarijih vremena spadala spomenuta pitanja (sklapanje brakova i vođenje evidencije o krštenim i vjenčanim), ali i neki članovi Slobodoumne stranke konzervativnih načela bliski crkvi.

Osipanje pristaša

Temelj stabilne vlasti Laze Mamužića činili su konzervativni bunjevački krugovi. Oni su doveli Mamužića prvo u ugarski sabor 1881., a zatim na gradonačelničku stolicu 1884. Međutim, početkom 1890-ih pod dojmom narušavanja prava Katoličke crkve, kojoj su tradicionalno bili privrženi, kao i zbog Lazinog odstupanja od programa proklamiranog još u njegovoj brošuri *A Bácskai Híradó és a bunyevác elemi tantígy* (1874.), tj. uvođenja hrvatskog jezika u subotičke škole, oni otkazuju daljnu podršku gradonačelniku. Vlast »Cara Lazara« je ozbiljno uzdrmana kada je jedan od stupova vlade Mamužić-Antunović, **Josip Antunović**, saborski zastupnik, glasao protiv zakona koje je predložila njegova stranka (Slobodoumna stranka). Antunović je na izborima 30. siječnja 1892. velikom većinom glasova izabran u prvom subotičkom izbornom krugu. Ne odobravajući namjeru vlade glede uvođenja građanskog braka, istupio je iz vladine stranke početkom 1894. Upravo će njegovo istupanje iz redova vladine stranke oslabiti Mamužićev utjecaj u konzervativnim bunjevačkim krugovima.

Nakon Antunovićevog povlačenja iz redova Slobodoumne stranke, Mamužić ne samo što gubi postupno svako uporište kod onih snaga koje su ga dovele na vlast nego dolazi u otvoreni sukob s njima, kako iz osobnih tako i iz partijskih (političkih) razloga. Koncem 1894. Mamužić podiže pred Kraljevskim kotarskim sudom tužbu zbog uvrede časti i poštenja i zbog klevete protiv šestorice uglednih Subotičana, od kojih su četvorica bili prvaci Bunjevaca-Hrvata, njegove dojučerašnje pristaše: **Matija Antunović**, odvjetnik **Ago Mamužić**, posjednik **Luka Kopilović** i posjednik **Ico Malagurski**. Ako je prije toga postojala barem elementarna komunikacija s rodoljubivim Bunjevcima-

Hrvatima, poslije ovog slučaja ona je trajno onemogućena. List rodoljubivih Bunjevaca-Hrvata *Neven*, sumirajući događaje 1896., zaključuje: »U Lazu Mamužića se narod uzdo ali zabadavad! Za hrvatski jezik javno ništa više ne čini neg i **Ivan Mukić** što je činio«.

Novi suradnici

Mamužić, radi stabilizacije svojih poljuljanih pozicija, makijavelistički (cilj opravdava sredstvo) popunjava svoje redove snagama koje nisu gajile nikakve simpatije prema bunjevačkim interesima. Pokreće list *Népszava*, koji, ironično, diže glas protiv većinskog naroda Subotice – Hrvata. Urednik ovog lista **Vince Terbe** naročito se ostrvljuje, dabome po diktatu »Cara Lazara«, na **Agu Mamužića**, koji je ustao protiv novog kursa gradonačelnikove politike već 1893. godine. Pred jesenske izbore 1896. za kandidate Slobodoumne strane u Subotici su istaknuti u prvom krugu **Aleksandar** ml. **Vojnić**, a u drugom **Béla Vermes**. Obojica su izabrani većinom glasova. Tako se vlast »Cara Lazara«, barem naizgled, stabilizira. Zapravo, ulazak tzv. tatinih sinova u društvene i političke pore Subotice donijet će Mamužiću više medveđu uslugu nego trajnu korist. Obojica zastupnika su se neodgovorno ponašali, kako prema svojim biračima tako i prema cjelokupnom građanstvu Subotice.

Neven je ovako pisao o kandidatima Slobodoumne stranke za Suboticu: »Ako triba kršćanima i Bunjevcima udvoran i gladak neprijatelj, to mogu imat i nadalje u Beli Vermešu! A ko je taj Vojnić Šandor? Jedan mladić, koji umi tirat lipe konje, jer mu je otac bogat; stoji u lipoj kući jer je naslidio sa strane. Mi za nauke njegove, za veleum njegov neznamo. To čujemo, da će se držati liberalne stranke. I njemu triba razuzdanost na polju virskom. Za njegovo prijateljstvo prema Bunjevcima mi neznamo! Sad vi Subačani! Možete li savniti ovog neznanog mladića sa Jožikom Antunović drom? Sa onim učenim uglednim mužem, koji vas je toliko put posjetio, kao dobročinitelj kao zemaljski angjo; koji je za vašu volju se odreko svoje zvanie, primio poslaničtvo, koji je i kao poslanik ostao viran sin kršćanskoj crkvi, koji se radi vire svoje i naše odreko nade u svi-tovnim poslovima i reko vladi u oči da on kršćansku viru neda tarmati«.

Vladimir Nimčević

Zdravko Šajatović, predsjednik Udruženja mlinara i proizvođača tjestenina *Žitounija*

Mlinovi puni brašna, a izvoza nema

Od ožujka do lipnja mogli bismo bez problema izvesti 100.000 tona brašna, bez toga da ugrozimo domaće tržište. Prilika je sada bila da dobro zaradimo, jer je, kao što sam već rekao, cijena brašna viša no ikada. Po toni je 420 eura, uz 100 posto avansno plaćanje, što je želja svakog prodavača. I onda netko kaže – ne može

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Vlada Srbije odlučila je privremeno zabraniti izvoz osnovnih poljoprivrednih prehrambenih proizvoda – pšenice, pšeničnog brašna, kukuruza i sunco-kretovog ulja. Ova odluka donijeta je usprkos prijedlogu Gospodarske komore Srbije, koja je umjesto potpunog ograničenja izvoza predlagala uvođenje kvota što bi više koristilo i gospodarstvu, poljoprivrednicima i državi. Prijedlog se odnosio na uvođenje sustava mjesečnih kvota i poštovanje već postojećih ugovora s ino-kupcima čime se ne bi ugrozio potreban izvoz. Također, uvođenjem kvota održala bi se pozicija domaćih proizvođača na europskom i tržištu regije, smatraju u Gospodarskoj komori. Iz ove asocijacije gospodarstvenika poručuju da je na tržištu dovoljno osnovnih životnih namirnica, a proizvođači imaju dovoljne količine da osiguraju domaće potrebe, te da se ne očekuju nestašice.

U međuvremenu, Vlada Srbije usvojila je inicijativu Grupacije proizvođača biljnih ulja Gospodarske komore Srbije da ostane slobodan izvoz rafiniranog sunco-kretovog ulja u boci, a da se privremeno zaustavi izvoz sirovog ulja. Komora razmatra i prijedlog prema Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede da se dozvoli izvoz brašna i pšenice za domaće proizvođače koji imaju već unaprijed potpisane ugovore kako bi ih ispoštovali i održali stečene pozicije na europskom i tržištu regije. Protiv zabrane izvoza je Udruženje mlinara i proizvođača tjestenina *Žitounija*. U razgovoru za *Hrvatsku riječ* predsjednik ovog udruženja **Zdravko Šajatović** kaže da su mlinovi puni brašna i da je zabrana

izvoza udarac na mlinare, a posredno i na proizvođače pšenice.

► **Narednih mjesec dana iz Srbije neće izaći ni kilogram brašna, pšenice, kukuruza. Prije no što je Vlada usvojila tu odluku javno ste ukazivali da je to štetna odluka. Zašto?**

Mi smo poslovno udruženje industrijskih mlinova i nama je cilj i zadatak obrana proizvođača brašna, napose izvoznika, a Srbija je najznačajniji opskrbljivač brašna u regiji. U mlinovima trenutačno ima zaliha brašna toliko da ne znamo što ćemo s njim. Sada je bila prilika sve viškove brašna prodati po cijenama koje nisu nikada bile više od ovih. Popravili bi mlinovi malo svoje bilance, budući da već rade s gubicima, jer je cijena malih pakiranja brašna ograničena i jer su Robne rezerve intervenirale s cijenom brašna od 30 dinara i mlinovi su izgubili dobar dio tržišta i sada umjesto da to nadoknade na tržištu, njima je zabranjen izvoz.

► **Kažete, ima brašna na zalihama, koliko je to trenutno?**

Ekonomске 2016./17. godine Srbija je izvezla 252.000 tona brašna, što je bilo najviše u povijesti i to u proizvodnoj godini u kojoj je pšenice bilo manje za 500.000 tona. Domaće tržište zbog tog izvoza nije bilo ni na koji način oštećeno. Ove proizvodne godine izvezli smo svega 84.000 tona brašna, što je samo nastavak petogodišnjeg pada izvoza brašna. Uz to, smanjuje se i prodaja na domaćem tržištu i mi praktički ne znamo što ćemo s brašnom. Prilika da popravimo izvoznu bilancu bila je situaci-

ja na svjetskom tržištu i očekivali smo prodaju viškova po visokim cijenama. I što se dogodilo? Zabranjen je izvoz i što mi sada trebamo raditi? Bacati brašno u Dunav.

► **Samo da se zadržimo kod 84.000 tona, koliko je izvezeno u ovoj proizvodnoj godini. Zašto samo toliko?**

Smanjuje se tražnja na ino-tržištu. Isto tako, mi pune tri godine ne prodajemo brašno na Kosovu, jer su oni uveli posebnu taksu za uvoz brašna iz Srbije koja je 40 eura po toni. Uz tu taksu mi nismo konkurentni njihovom velikom proizvođaču koji uvozi pšenicu iz Srbije i prodaje svoje brašno. Za tri godine zbog toga što je stao izvoz na Kosovo manje smo kumulativno izvezli 100.000 tona brašna. To je bio najveći gubitak tržišta. Manja je potražnja bila i kod drugih kupaca. I što se onda događa? Zbog trenutne međunarodne situacije skočila je tražnja i cijene burzanskih roba. Svi hoće imati prehrambenu sigurnost. Na naše mlinove bila je strahovita navala i kupci su davali avans od 100 posto samo kako bi osigurali kupovinu. I sada je to presječeno. Dosta ugovorenih količina nije isporučeno, a avansi su primljeni. I sada ino-kupci traže druge dobavljače, a jednom kada izgubite tržište teško se vratiti na stare pozicije. Rekao bih: dali smo autogol.

► **Mlinari, naravno, gledaju svoj interes, a s druge strane gdje su tu domaći kupci. Vjerojatno je Vlada zabranila izvoz kako bi zaštitila domaće tržište. Ukoliko bi se dozvolio izvoz, što bi ostalo za domaće kupce?**

Domaće tržište nikada nije bilo ugroženo. Srbija je na CEFTA tržištu najveći proizvođač pšenice i izvoznik brašna. Znači, nikakav problem nije proizvesti toliko brašna da se zadovolje i potrebe domaćeg tržišta i inozemni kupci.

► **Bez ove zabrane izvoza koliko bi se u ovom trenutku brašna moglo izvesti?**

Od ožujka do lipnja mogli bismo bez problema izvesti 100.000 tona brašna, bez toga da ugrozimo domaće tržište. Prilika je sada bila da dobro zaradimo, jer je, kao što sam već rekao, cijena brašna viša no ikada. Po toni je 420 eura, uz 100 posto avansno plaćanje, što je želja svakog prodavača. I onda netko kaže – ne može.

► **Kakve su cijene na domaćem tržištu?**

Za brašno tip 500 pakirano u vreći od 25 i 50 kilograma cijena nije ograničena. To je 39-40 dinara po kilogramu, ali je realizacija na domaćem tržištu strahovito smanjena. Robne rezerve su intervenirale da bi zaštitile pekare, kojima su također ograničene cijene određenih tipova kruha. Država im je, kako bi nadoknadila štetu koju imaju, za njih osigurala brašno iz robnih rezervi po cijeni od 33 dinara s uračunatim PDV-om. Naravno, pekari će kupiti jeftinije brašno. Ali, dogodio se jedan apsurd. Kao što znate, odluka o ograničenoj visini cijena određenih poljoprivrednih proizvoda važi do kraja travnja. Tu je uključeno i brašno, u malim pakiranjima od kilogram ili 5 kilograma, a cijene su na razini onih koje su bile 15. studenoga, a formirane su krajem rujna, jer proizvođači imaju obvezu mjesec dana ranije obavijestiti trgovce o promjeni cijena. A cijene brašna s kraja rujna formirane su na bazi cijene pšenice od 23 dinara. I sada se događa da to brašno kupuju mali pekari, koji po nižoj cijeni kupuju kvalitetnije brašno, tip 400. I što se događa? Rafovi u velikim marketima su bez brašna. Ti apsurdni se uvijek javljaju kada se država miješa.

► **Hajde sada priču da postavimo iz kuta proizvođača pšenice. Kako će se zabrana izvoza odraziti na njih?**

Oni će biti očajni. Imate proljetnu sjetvu koja će biti skupa. Samo da podsjetim: cijena mineralnih gnojiva otišla je gore za 300 posto, a neće se moći i nabaviti, gorivo je poskupjelo. Zamislite sada jednog proizvođača koji ima disperziju proizvodnje i na zalihama robe, čija je cijena na burzi nikada bolja i sada umjesto da svoju robu prodaju po dobrim cijenama i narednu proizvodnju financiraju svojim novcem oni se za sjetvu moraju zaduživati. Zašto bi mlinovi sada kupovali pšenicu po 36 dinara kad ne možemo prodati brašno? Ostali smo svi zatvoreni u okviru malog domaćeg tržišta i cijene će početi padati, a onda će netko slavodobitno reći – vidite kako cijene padaju. A briga o cijenama ne može se voditi na jednom malom segmentu gospodarstva. Uništiti će se proizvođači i prerađivači, a inflacija neće biti zaustavljena. Inflaciju generiraju energenti i repromaterijali od čega smo uvezno ovisni. Paradoks je što mi sada čuvamo zalihe pšenice, a za tri mjeseca nam stiže novi rod. Kome će u žetvi onda seljaci prodati pšenicu? A pšenica je prvi ozbiljan novac u godini koji dobivaju. Država ni ne zna kakva je bilanca pšenice. Mi smo zato rekli neka se izvoz pšenice zabrani do kraja ožujka, neka se do tada naprave realne bilance i onda neka se do nove žetve utvrdi kvota koja se može mijenjati svakog mjeseca, ovisno o količinama na zalihama.

► **Nije li odluka o zabrani izvoza pšenice i brašna neka vrsta bojaznosti kako će proći naredna žetva kod nas i na svjetskoj razini? Može li se tumačiti kao strah države da ne ostanemo bez pšenice i brašna recimo krajem godine?**

Taj strah nije utemeljen na realnim bilancama. U bilo kojoj varijanti mi proizvodimo pšenice dovoljno za domaće potrebe i uvijek pretekne za izvoz. Hoće li to biti 500.000 tona ili 1,5 milijuna tona, vidjet ćemo. Srbija od 50-ih godina prošlog stoljeća, kada su se pojavile visokoprinosne sorte, nema problema osigurati domaće potrebe.

► **Vratimo se na izvoz. Gdje Srbija izvozi brašno, osim na Kosovo, koje ste već spomenuli?**

To su Makedonija, Crna Gora i Bosna i Hercegovina. To su tri velika kupca. Određene količine kupuje i Albanija. Kosovo je bilo značajan kupac, ali već tri godine zbog taksi koje su uveli ne možemo izvoziti na to tržište. Godišnje je na Kosovo odlazilo 30.000 tona brašna.

► **Koji postotak ukupne proizvodnje brašna završi van zemlje?**

Naša ukupna godišnja proizvodnja brašna za sve potrebe je iznad 700.000 tona. Oko 20 posto ide u izvoz. Nama se izvoz u posljednjih pet godina prepolovio i mi sada očajnički tražimo nova tržišta, što nije lako, jer brašno nije burzanska roba. Glavno nam je tržište u okruženju i moramo ga sačuvati.

► **Kažete, opada izvoz brašna, za Kosovo ste objasnili. Što su drugi razlozi?**

Bosna i Hercegovina bila je najveći kupac brašna, a sada se izjednačila s Makedonijom i Crnom Gorom. Bosna je imala ugovore o slobodnoj trgovini s Turskom i prije tri godine oni su više od 70.000 tona brašna izvezli u Tursku. Znači, kupovali su pšenicu i brašno u Srbiji i izvozili u Tursku. Turci su prije dvije godine počeli tražiti

dokaz porijekla sirovine, kako bi se izbjegla zlouporaba sporazuma o slobodnoj trgovini i odmah je pala kupovina u Srbiji. Kao Udruženje, mi smo napravili analizu potrošnje na domaćem tržištu. Ta analiza pokazala je da je u Srbiji potrošnja kruha i peciva po stanovniku opala za 30 posto. Drugo, Srbija je izgubila dio stanovništva zbog odlaska. I treće, broj stanovnika se smanjuje zbog negativnog prirodnog priraštaja. Sve to dovelo je do manje potrošnje brašna. Nekada smo računali da se melje 1,2 milijuna tona pšenice. Sada je to 1.050.000 tona.

► **Koliko onda tržište Srbije tijekom godine potroši brašna?**

Okolo 550.000 tona. To su i pekarski proizvodi, konditori, potrošnja u kućanstvima. Konditori godišnje potroše do 80.000 tona, proizvođači tjestenina više od 20.000 tona, izvoz je 120.000 tona...

► **I da rezimiramo: za mlinare je jedino moguće rješenje ukidanje zabrane izvoza?**

Jedino to očekujemo. Za brašno zabrana izvoza nema nikakvog opravdanja. To je jeftina demagogija koju će naši proizvođači skupo platiti.

Obrazovanje

Digitalizacija u svijetu glazbe

Akreditirani stručni skup »Kultura, običaji i tradicija – muzika nas spaja«, u organizaciji Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevački pisama* održan je u prostorijama HNV-a u subotu, 12. ožujka.

Pozivu organizatora odazvale su se odgojiteljice, učiteljice i profesori glazbene kulture, a sve ih je okupilo isto – glazba i rad s djecom.

Po riječima polaznica ovog skupa, bio je ovo jedan od zanimljivih i konkretnih projekata, koji je obuhvatio ne samo teorijsko nego i praktično znanje.

Notni zapisi u digitalnoj formi

O digitalnom notnom zapisivanju u programu Finale, o digitalizaciji sadržaja i notnih zapisa, kao i o praksi govorio je profesor tambure **Vojslav Temunović**, koji je uz teorijsko znanje i praktično pokazao kako se radi u spomenutom programu.

»Prošli smo osnovna pravila pisanja partitura za odgojitelje i učitelje, ali i konkretnu primjenu u svakidašnjem radu«, priča Temunović i dodaje: »Ono što smatram osobito korisnim jest što se u ovome programu napisana partitura može pretvoriti u MP3 format i tako vrlo jednostavno pustiti na satu, te djeca uz to mogu pjevati ili svirati u zavisnosti od uzrasta.«

Digitalizacija je i kod notnih zapisa, donijela brojne mogućnosti. Naime, po riječima Temunovića kompletna nototeka HGU *Festival bunjevački pisama* je digitalizirana i čuva se i u elektroničkoj formi. Zanimljiv je primjer da na prenosivi USB, koji je dostupan u svakom momentu, stane dva ormara nota u papirnom obliku. Po riječima sugovornika, prednosti digitalizacije su brojne, a konkretno za učitelje i odgojitelje je bitno da svaku pjesmicu mogu pretipkati i prebaciti ju u MP3 format, što doprinosi brojnim drugim mogućnostima.

Teorija i primjena u praksi

O etnomuzikologiji, pjevanju i izvođenju narodnih melodija govorila je profesorica etnomuzikologije i tradicijskog pjevanja **Tamara Štricki Seg**, koja je polaznicima stručnog skupa ponudila ideje kako se na zanimljiv način mogu obraditi tradicijske pjesme, te je spomenula i važnost etnomuzikologije u odrastanju djece.

»Etnomuzikologija je važan dio svih nas i možda nismo ni primijetili, ali je ona dio našeg odrastanja. Kada s djecom govorimo o etnomuzikologiji, važno je potaknuti ih na razmišljanje kako su upravo oni ti koji mogu sačuvati i prenositi našu tradiciju. Glasovne mogućnosti djeteta su individualne, kao i interesiranje djece, ali ih na zani-

mljiv način možemo zaokupirati da kroz igru nauče puno toga«, kaže Štricki Seg.

Ovoga puta učiteljice i odgojiteljice su bile u ulozi učenika, te su tako uz plan aktivnosti na satu imali i konkretnu radionicu. Zabavile su se vježbama disanja, vokalizama, te tapšanjem i pjevanjem. Imali su i praktičan rad, a prof. Štricki Seg je govorila i o pripremi djece za javni nastup.

Profesorica **Mira Temunović** je prezentirala rad s ansamblom, odnosno rad s djecom u učionici. »Nažalost, ni jedna škola nema školski ansambl ili orkestar nego su učitelji prinuđeni sami osmišljavati i raditi s djecom na

temelju onoga što posjeduju. Jasno je da nisu sva djeca jednako predodređena za glazbu, ali treba iskoristiti njihove mogućnosti. Tako će netko svirati melodiju, netko kucati ritam, pokazivati rukama što se radi u pjesmi... Zapravo, sve je na kreativnosti odgojitelja, odnosno učitelja«, kaže prof. Temunović.

Kada su u pitanju hrvatski odjeli, u glazbenom odgoju je dozvoljen i nacionalni dodatak, koji nastavnom kadru pruža još veću kreativnost.

Dotaknuli smo se i onoga što je svima vidljivo, ali se time malo tko bavi.

»Muzički odgoj je u osnovnim školama nekako ostavljen po strani, pa je ovo bilo idealno za potaknuti odgojitelje, učiteljice i nastavnike na kreativne ideje. Glazba ima dva aspekta: psihološki i kulturološki. Glavni zadatak glazbene kulture je stvoriti kod djeteta pažljivog i aktivnog slušatelja, bez obzira na žanr«, priča Temunović.

Tako su na kraju, Orffov instrumentarij zamijenili tamburaši – komorni sastav *Kockice* i pokazali kako sve naučeno primijeniti u praksi.

Stručni skup je financijski podržalo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, Budžetski fond za nacionalne manjine u području obrazovanja.

Ž. V.

Odgovor na jezični unitarizam

Svake se godine od 21. veljače do 17. ožujka obilježava *Mjesec hrvatskog jezika*, a u okviru njega i *Dani hrvatskog jezika* od 11. do 17. ožujka odlukom Hrvatskog sabora 1997. godine. Kako je ove godine 55. obljetnica objave *Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika*, ovaj je tekst posvećen njoj kao događaju kojim završavaju i *Mjesec i Dani hrvatskog jezika*.

Zašto je došlo do objave Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika?

U vrijeme nastanka *Deklaracije* Hrvatska se nalazila u sastavu **Titove** Jugoslavije. U toj je Jugoslaviji zakonom bilo zajamčeno da se zakoni i odluke moraju objavljivati na četirima jezicima: hrvatskom, srpskom, makedonskom i slovenskom, a od 1963. godine na srpsko-hrvatskom odnosno hrvatsko-srpskom, slovenskom i makedonskom. No u praksi nije bilo tako, jer se neprestano nametala ideja o jugoslavenskom identitetu i zajedničkom jeziku kako bi se neutralizirala sporna nacionalna pitanja. Ideja o zajedničkom jeziku svoj je vrhunac doživjela *Novosadskim dogovorom* 1954. godine kada se utvrdilo da su hrvatski i srpski jezici dvije varijante istog jezika. Inzistiralo se da se u uporabi moraju koristiti oba naziva: srpskohrvatski i hrvatskosrpski jezik. U duhu *Novosadskog dogovora* 1960. tiskan je zajednički pravopis: u Hrvatskoj je objavljen ijekavicom na latinici, a u Srbiji ekavicom na ćirilici. Godine 1967. izdana su prva dva sveska zajedničkog rječnika što je bio jedan od uzroka nastanka *Deklaracije*. Naime, u tim dvama svescima nije se moglo razlikovati koja riječ pripada hrvatskom, a koja srpskom jeziku čime ih se htjelo poistovjetiti. Hrvatski su jezikoslovci tražili da se odvoji hrvatski od srpskog oblika riječi, no srpski su jezikoslovci tvrdili da nema za tim potrebe jer je riječ o jednom jeziku. Također, među srpskim jezikoslovcima favoriziralo se srpsku inačicu jezika, dok je hrvatski sveden na razinu dijalekta. To se pokazalo i pri tiskanju *Historije KPJ-a* na čijem radu nitko nije sudjelovao iz Hrvatske, niti je tiskana na hrvatskom jeziku. Zbog ostvarivanja ideje jugoslavenstva i zajedničkog jezika zanemarivan je hrvatski jezik, njegovo nacionalno ime i ravnopravan položaj s ostalim jezicima u državi.

Objava Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika 17. ožujka 1967. godine

Nositelj borbe protiv jezičnog unitarizma postala je Matica hrvatska. Upravni odbor Matice hrvatske je u ožujku 1967. godine donio odluku o osnivanju komisije čiji je zadatak bio definirati stavove hrvatskih jezikoslovaca o problemu i položaju hrvatskog jezika i objaviti ih u obliku deklaracije. U tekstu se zalažu za pravo naroda na vlastito ime svojeg jezika i optužuje se javna tijela vlasti i priopćavanja da se služe *Novosadskim dogovorom* kao opravdanjem da se hrvatski književni jezik zamijeni srpskim kao državnim jezikom. Sastavljači su razmišljali o tome kako će vlast reagirati na *Deklaraciju* pa da ona dobije još više na važnosti, tekst su *Deklaracije* poslali na sve važnije institucije u Hrvatskoj na potpis kako bi je usvojili i objavili u svim novinama. Da se priprema brza objava saznalo se 16. ožujka u Centralnom komitetu koji je naredio da se spriječi objavljivanje. Matica je hrvatska pristala na odgodu od tri do četiri dana, no kako je *Telegram* već bio u tisku tako je i *Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika* objavljena 17. ožujka 1967. godine.

Reakcije na objavu Deklaracije u Hrvatskoj, Jugoslaviji i izvan nje

Najburnije je reakcije *Deklaracija* izazvala u Hrvatskoj i Srbiji. Što se tiče tiska, objave o *Deklaraciji* su najviše prostora zauzimale u Hrvatskoj u *Vjesniku*, a u Srbiji u *Borbi* i *Politici*. Politička je vlast podigla veliku hajku. Optuživalo se potpisnike, tražilo najstrože kazne za njih i institucije koje su predstavljali, a najviše je na meti bila Matica hrvatska. Smatralo se da se *Deklaracijom* narušava ideja o bratstvu i jedinstvu, jugoslavenstvu, ponovno se njome žele zaoštriti odnosi između Hrvata i Srba, sadrži politički neprihvatljive ideje, a potpisnici trebaju snositi odgovornost za posljedice svoga čina.

Među srpskim reakcijama pozitivna bila je samo reakcija Udruženja književnika Srbije koji su 19. ožujka 1967. godine objavili načelnu potporu u dokumentu pod nazivom *Predlog za razmišljanje*. U tom je dokumentu, objavljenom u *Borbi*, skupina književnika podržala pravo svakog naroda da odlučuje kako će razvijati i nazivati

vlastiti jezik, *Deklaraciju* su isticali kao važan i reprezentativan dokument jer su je donijele institucije koje su najvažnije za pitanje hrvatskog jezika u Hrvatskoj, a *Bečki* i *Novosadski dogovor* su proglasili nevažećim. Zahtijevali su da se u Ustav uvede propis koji osigurava i Hrvatima i Srbima pravo na školovanje na svom jeziku i pismu i po svojim nacionalnim programima. I *Deklaracija* i *Predlog* su od vlasti osuđeni kao nacionalistički ispadi. Iako je *Predlogom* dana podrška zahtjevima *Deklaracije*, neki od hrvatskih jezikoslovaca smatraju da je to bila samo varka jer se znalo da neće biti prihvaćeni ni *Deklaracija* ni *Predlog*. Tito je oštro osudio i *Deklaraciju* i *Predlog*, optužujući komuniste da nisu dovoljno pazili na aktivnosti u svojim redovima.

Deklaraciju i *Predlog* osudili su u Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori jer se smatralo da se tim aktima narušava bratstvo i jedinstvo i također ponovno javljaju strahovi da se ne pojave ideje o hegemonističkim aspiracijama, osobito prema BiH.

u Jugoslaviji. Tako je naziv hrvatski književni jezik uvršten u ustave SRH iz 1971. i 1974. godine. Prekinut je rad na zajedničkom rječniku, pravopisu i znanstvenom nazivlju. Krenulo se s uporabom novih hrvatskih riječi kao što su glazba, skladatelj, tijek..., hrvatska su društva počela mijenjati svoja imena (npr. Društvo kompozitora Hrvatske mijenja naziv u Društvo hrvatskih skladatelja). *Deklaracija* je postavila temelje za *Hrvatsko proljeće*. Najviše je negativnih posljedica otpjela Matica hrvatska i njezino vodstvo čijim su članovima izrečene opomene, smijenjeni su s radnih mjesta i izbačeni iz partije. Matica je uz još neke institucije proglašena žarištem hrvatskog nacionalizma.

Danas *Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika* predstavlja jedan od najvažnijih dokumenata hrvatske jezične povijesti i ona je, kako ju nazivaju neki hrvatski jezikoslovci, »međaš« između dvaju razdoblja i odgovor na jezični unitarizam.

Perica Vujić

Najblaže su reakcije bile u Sloveniji i Makedoniji, i to najviše zbog činjenice kako *Deklaracijom* nisu u pitanje dovedeni slovenski i makedonski jezici jer su oni pravnim aktima imali osiguran status ravnopravnih jezika.

Što se tiče reakcija izvan Jugoslavije, zapadni mediji kao što su *The New York Times*, *The Times* i *The Economist* nisu *Deklaraciju* promatrali isključivo s jezičnog aspekta, nego su ju smatrali činom liberalizacije i popuštanja partijske kontrole u Jugoslaviji. Podržavali su borbu Hrvata za svoj jezik, kulturu i pravo isticanja, no nisu podržavali način na koji su to Hrvati pokušali ostvariti. Nisu obraćali pozornost na jezičnu dimenziju sukoba, jer su oni odnos između hrvatskog i srpskog promatrali poput odnosa američkog i britanskog engleskog jezika.

Hrvati izvan Hrvatske, osobito u Sjevernoj i Južnoj Americi, u *Deklaraciji* su vidjeli priliku za poboljšanje ne samo jezičnog nego i političkog položaja Hrvata u Jugoslaviji. Vidjeli su je kao korak naprijed u mogućnosti da Hrvatska izađe iz Jugoslavije. *Deklaraciju* su preveli na jezike država u kojima su bili i objavili u svojim novinama kao što su npr. *Journal of Croatian Studies*, *Studia Croatica* itd.

Posljedice *Deklaracije*

Deklaracijom su stvoreni uvjeti za poboljšanje položaja hrvatskog jezika

Idemo naprijed, ne nazad!

Danas (kada pišem ovaj tekst) je 15. ožujak, ili »martovske ide« (lat. Idus Martii) sredina ovog proljetnog mjeseca, kako bi rekli stari Rimljani. Ovog dana u Rimu se održavala svetkovina u čast boga rata Marsa i održavana je vojna parada. Ovaj datum je ušao u svjetsku povijest, s dvije krilaticе: »čuvaj se martovskih ida!« i »zar i ti sine Brute?«. Naime, toga dana je od strane zavjereničke skupine ubijen rimski vojskovođa i diktator **Julije Cezar**, a jedan izvršitelj je bio i njegov usvojeni sin **Brut**. Od strane proroka je Cezar bio upozoren na opasnost, no nije to uzeo u obzir, a navodno je posljednja Cezarova rečenica bila upućena zavjereniku Brutu. Ožujске ide služe kao izraz kojim se opisuje neka opasnost koja prijeti, a koja se ima dogoditi u točno određenom vremenu. Zašto je Cezar ubijen? Zavjerenici koji su sebe kasnije nazvali »liberatores« (osloboditelji) bili su

Ruševine grada Uruka

republikanskog uvjerenja i strahovali su od toga da bi Cezar, koji je u građanskom ratu preuzeo svu vlast u državi, mogao sebe proglasiti kraljem i tako ukinuti Republiku. Rezultat ubojstva bio je novi građanski rat i uspostava Carstva pod Augustom. Za našu državu i susjednu Mađarsku sudbonosni dan nije »idus« nego »kalenda« početak svakog mjeseca; konkretno 3. travnja. Naime, kao po nekom dogovoru, i kod nas i kod njih istovremeno se održavaju izbori, simboli najvyšeg nivoa izražavanja narodne volje, odnosno demokracije, ili »vladavine naroda«, odnosno njihovih predstavnika. Tko posjeduje dvojno srpsko-mađarsko državljanstvo praktično može cijeli dan provesti na glasanju. Možemo li reći da su Cezara ubili ljudi koji su bili pristalice demokracije? Općenito, od kada postoji demokracija?

Demokracija je stečevina gradova

Već u srednjoj školi učili smo o pojmu vladavine naroda-demos. Demokracija je stvorena u antičkom grčkom gradu i smatra se da je to (zasad) najsavršeniji oblik vladavine. U opticaju su bili još i vladavina jednog čovjeka, tiranina, tiranija i vladavina puka, svetine: ohlokratija. Tko

je stvarao gradove, tko su bili prvi poznati gradograditelji? Najstariji poznati ep govori o Gilgamešu, koji je gradio mezopotamski grad Uruk u kojem je vladao (prije cca. 4700 godina). Kad je sagradio zidove, pozvao je vrhunskog boga da izvrši »kontrolu« njegovog rada, je li sve građeno po božjim pravilima. Njemu je bilo lako, jer je bio dvije trećine bog i jedna trećina čovjek. Drugi, vrlo važni dokument je Biblija, u kojem se govori kako je čovjek iznevjerio jedinog Boga kada je jeo jabuku s drveta saznanja i tim činom je stekao moć razaznati što je dobro a što zlo i zato je istjeran iz Raja. Bog se susreo i s Mojsijem i dao mu uputstva što ljudi smiju ili ne smiju činiti, ali nije rekao kako graditi gradove. Međutim, dao je upute što činiti s gradovima (Mojsijeva V. knjiga gl. 20) koji su podijeljeni u tri grupe – dvije koje nije dao »izabranom narodu«, ali je u njihovoj široj interesnoj sferi: »kad god dođeš pod koji grad, da ga biješ prvo ga ponudi mirom« i »Ako ti odgovori mirom i otvori ti vrata, sav narod koji se nađe u njemu neka ti plaća danak i bude ti pokoran. Onaj grad koji ti pruža otpor, zauzmi ga i u njemu pobij sve muškarce, a žene, djeca, svo bogatstvo je tvoj plijen«. Treću grupu čine gradovi »onih naroda koje ti Gospodin Bog daje u nasljedstvo, ne ostavi u životu nijednu dušu živu«. Danas se ovo naziva pogrom, genocid itd., a ono drugo je samo »postupak po Božjoj uputi«. Cinično možemo tvrditi da predsjednik Rusije samo slijedi »Božje upute« o neprijateljskim gradovima.

Tko koga kopira?

Kod Nas i u susjedstvu bjesni jedan »specifični rat« koji se naziva i demokratski izbori između »vlasti« i »oporbe«; čak su i izborni slogani slični: »Mađarska ide naprijed, a ne nazad« i »Idemo naprijed, gradimo ceste, bolnice« i »ujedinjeni, zajedno možemo sve«. Budimpeštu trenutno drži oporba, koja je nesposobna, koruptivna i potkupljiva, a njihov zajednički kandidat za Premijera Vlade je kontroverzan: ratovao bi u Ukrajini, popularnost mu opada, ima podršku samo 32% birača, dok aktualni premijer već 52% (najnovija istraživanja). Kod nas se vodi »bitka za Beograd«, gdje je oporba i najsnažnija a narod prilično nezadovoljan i žele dolazak na vlast onih koji su opljačkali ogromne sume novca (samo zbog mnogih važnijih briga aktualne »napredne vlasti« još nisu stigli pred suce). Vodi se i bitka za parlamentarna mjesta, SNS-u je potrebna stabilna i samostalna većina. Za razliku od susjeda, kod nas, kao gljive poslije kiše, »niču« kandidati za predsjednika Republike. »Neoliberali sa Zapada« i oporba aktualne vođe obje države nazivaju tiraninima, nedemokratima. Nasuprot pristalice za koje su oni najbolji otkad postoji ovaj svijet. Mi, pak, imamo skromni, ali važan Božji dar: umijemo razlikovati dobro i zlo.

Prosjaci pred brlogom

Ukoliko imate »stabilni« telefon – onaj koji se danas sve manje koristi – zacijelo vam se, i ne jednom, dogodilo da vas nakon poziva s druge strane slušalice ljubazan glas obavijesti kako ste baš vi osvojili nekakvu nagradu, plus večeru za dvije osobe, a na vama je samo da dođete na određeno mjesto u dogovoreno vrijeme... »Ne, hvala«, vjerojatno ste, bijesni što su vas prekinuli u spavanju ili nekom drugom poslu, spustili slušalicu i dalje gundajući zbog toga što vas uznemiravaju, pitajući se ujedno otkuda im vaš broj i pravo da vas zovu. Ako niste znali, takvim nasrtljivcima od jesenas možete stati na put, jer su

zastupnici u Skupštini Srbije u rujnu prošle godine usvojili novi Zakon o zaštiti potrošača koji vam omogućuje da vas »trgovci« i reklamisti svih vrsta više ne zovu ukoliko se kod operatera mobilne ili fiksne telefonije prijavite u registar pod nazivom »Ne zovi«. Vaš broj će nakon toga biti prosljeđen Ratelu (Regulatorna agencija za elektroničke komunikacije i poštanske usluge), koji će ga na svom sajtu objaviti zajedno sa svim drugima koji ne žele da ih ubuduće svako malo netko zivka s ponudom ovoga ili onoga, a ukoliko se to ipak dogodi, onaj tko to čini riskira plaćanje kazne.

Kada već tako krupnim koracima gazimo naprijed u području ljudskih prava i sloboda, prava je šteta što se ne donese i Zakon o zaštiti građana od uznemiravanja u vrijeme predizborne kampanje. Ovo tim prije jer već postoji Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, a političke kampanje – potvrdit će to sigurno neka buduća istraživanja – zacijelo su vrsta namjernog izazivanja mentalnih bolesti kod građana i to u pandemijskim okvirima. Tim bi zakonom, baš poput uvodno opisanog dijela o zaštiti potrošača, trebalo biti omogućeno pravo građanima da, ukoliko to žele, budu zaštićeni od izravnog kontakta sa stranačkim aktivistima koji, po modelu »od vrata do vrata«, u vrijeme predizborne kampanje zvone na vrata stanova ili kuća.

Takav jedan slučaj dogodio se početkom mjeseca potpisniku ovoga teksta kada mu je pozvonila osoba koja je nakon kurtoaznog »dobro dan« odmah prešla na stvar raspitujući se o jednom članu obitelji. Na protupitanje »a tko ste Vi?« odgovorio je da je iz Gradskog odbora Srpske napredne stranke (SNS) i da je došao s ciljem »utvrđivanja biračkog spiska«. Na odgovor da on nije nadležan za to, a posebno da stranka kojoj pripada nije zanimljiva za takvu vrstu konverzacije ljubazno se ispričao zbog uznemiravanja i nastavio do sljedećeg zvona. Drugi slični slučaj prije nekoliko dana dogodio se u Mjesnoj zajednici Peščara kada je dvoje aktivista iz iste stranke pozvonilo na vrata vremešnog čovjeka i nakon kraćeg ćaskanja počastilo ga kalendarom. Ovo nabranje zacijelo biste i vi mogli nastaviti na temelju osobnog ili pak iskustva vama poznatih osoba.

Ako po strani ostavimo drskost što im nisu dovoljni mediji za svoju ispraznu kampanju, što si daju za pravo raspitivati se o članovima obitelji, i to bez identifikacijske pločice (pa i kondukteri ih imaju!), ipak se moramo zadržati na jednom detalju koji se tiče kampanje »od vrata do vrata«. U javnost je, naime, ovih dana isplivao jedan poprilično zanimljiv detalj koji govori o suštinskom odnosu ove stranke prema građanima. Ako kojim slučajem čitate »izdajničke novine« (dvije su takve kod nas), sigurno vam nije promaklo da u uputama aktivistima kako se odnositi prema građanima na terenu za vrijeme kampanje u jednom mjestu u Srbiji stoji i da se stan ili kuća onoga koji ih ne želi ni vidjeti ni čuti naziva »brlog« (!), te da im se savjetuje da uz obaveznu ljubaznu ispriku pribilježe osnovne podatke o njegovom vlasniku.

Kako potpisnik ovoga teksta nije član Gradskog odbora Srpske napredne stranke, nije mu poznato krste li se istim imenom kuće ili stanovi onih Subotičana kojima se gadi i pomisao na njih, ali to nije ni bitno. Bitno je da se tako ljigave aktivnosti pokušavaju umiti ne bi li dobile ljudski lik. I ne odnosi se ovo samo na Srpsku naprednu stranku nego na sve one partije i pokrete koji ovih dana šalju moralne mizerije da poput prosjaka s nagonom strvinara zvone i uznemiravaju građane ne bi li iskamčili koji glas više za svoje gazde kako bi ovi upravo na tim temeljima dalje gomilali svoj kapital, sve uz osmijeh bilježeći – poput uzora iz KGB-a – podatke o onima koji u tome ne žele sudjelovati. U nedostatku, dakle, Zakona o zaštiti građana u vrijeme predizborne kampanje već opjevani Jehovini svjedoci istinski su anđeli u odnosu na nasmiježene stranačke aktiviste. Iz prvih, naime, progovara istinsko uvjerenje, a iza drugih skrivena ćud. Hijene.

Z. R.

Akcija poljoprivrednika u Gornjem Tavankutu

Čija su briga atarski putovi?

Poljoprivrednici u Gornjem Tavankutu sanirali su oko 15 kilometara atarskih putova. U akciji je sudjelovalo tridesetak mladih proizvođača

A tarski putovi veza su poljoprivrednicima s njivama u ataru, a obvezu odražavati ih imaju lokalne samuprave. I nije to odraz neke dobre volje već obveza koja je definirana u zakonu. Kada se ta obveza ne poštuje godinama, onda su poljoprivrednici, da bi mogli stići do svojih njiva, primorani sami uraditi ono što bi trebali drugi. To su uradili i poljoprivrednici u Gornjem Tavankutu. Organiziralo se njih tridesetak i s 25 traktora i poljoprivrednih strojeva uredili su oko 15 kilometara atarskih putova. Poljoprivrednici kažu da na ovim putovima ništa nije rađeno više od 10 godina i da su bili u takvom stanju da su nekada više vremena provodili na putu do njive nego što su radili na njoj.

Inicijativa mladih ratara

Akciju je potaknula grupa mladih tavankutskih poljoprivrednika, nezadovoljna stanjem atarskih putova. »Putovi su stvarno bili loši, suženi, puni rupa, lomili smo strojeve, sporije stizali do njiva i onda smo odlučili sami urediti zemljane putove u ataru i tako si olakšati posao. Odazvalo se 90 posto poljoprivrednika koji rade zemlju u tom dijelu atara«, kaže **Siniša Davčik**, jedan od sudionika akcije. Pomoć su dobili od **Pere Benčika**, koji godinama sam uređuje atarski put do svojih njiva.

»U ovom kraju ima desetak mladih ispod 30 godina koji se ozbiljno bave poljoprivredom i inicijativa je bila njihova

Gradska kasa

Uproračunu Grada Subotice za poljoprivredu je predviđeno više od 77 milijuna dinara, a za održavanje i upravljanje prometnom infrastrukturom skoro 472 milijuna dinara.

va, a mi stariji smo je podržali i rado se i uključili. Došli su do mene s idejom da sami urade akciju uređenja atarskih putova. Sve su to mladi poljoprivrednici iz Gornjeg Tavankuta. Brzo smo se dogovorili, sakupili, došli su traktorima, s prikolicama, tanjuračama, utovarivačima, telehenderima. Izašli smo oko 8 sati ujutru i radili sve 20 sati. Prvo smo tanjurali, zaravnili, nasuli i izdigli dolove. Radili smo s tri tanjurače; neki od putova su bili u tako lošem stanju da je svaka morala po šest puta prijeći dionicu. Sedam prikolica okrenulo je 14-15 puta da bi dovezele pijesak koji smo nasipali. Na nekim mjestima uspjeli smo izdici put, dobro ga definirati i ovi putovi su sada u idealnom stanju za postavljanje tucanika, ako ima volje da se urade kako valja», kaže Benčik.

Urađeno je oko 15 kilometara atarskih putova, što je površina od oko 200 jutara i za taj posao utrošeno je oko 1.500 litara dizela, što je po onda važećim cijenama oko 300.000 dinara.

»Urađeni su svi atarski putovi od Vuković kraja do atarskog puta koji povezuje Mišićevo i granični prijelaz. Na tom potezu je oko 1.300 hektara zemlje i svu tu zemlju rade Tavankučani«, kaže Benčik. Najugroženiji je bio Pašićev put, dug 2,7 kilometara, koji je najkraća veza Tavankuta i Bajmoka i na tom dijelu najviše se i radilo.

»Taj put se i najviše koristi jer tavankutski poljoprivrednici, budući da mi nemamo državne zemlje, obrađuju državne njive u Bajmaku. A to su ozbiljne stotine hektara, ne samo zakupa državne zemlje već i zakupa po drugim osnovama i Pašićev put koriste i poljoprivrednici iz Donjeg Tavankuta. Na taj način put se skraćuje za čak tri puta«, kaže Benčik.

»Ovo je bila velika akcija, jer su atarski putovi stvarno bili u lošem stanju. Sada smo sve to uredili, a plan nam je od sada svakog narednog proljeća raditi na onim dijelovima gdje je potrebno. Ova godina bila je pokretač, pokazali smo da smo složni, pa nastavljamo i naredne godine. Rade to poljoprivrednici i u selima oko Sombora, Bačke Palanke. Sami sebi pomažemo na taj način. To što oni nasipaju putove tucanikom je dobro, ali većina je atarskih putova i dalje zemljanih«, kaže Davčik.

Pune proračun, a novca za njih nema

Poljoprivrednici ne samo da su sami uredili atarske putove već su sami platili i dizel gorivo koje su potrošili, a riječ je o ozbiljnim količinama i to u vrijeme kada cijene rastu iz dana u dan, a njih čeka početak proljetne sjetve.

»Od Savjeta Mjesne zajednice, čiji smo članovi Pere Benčik i ja, usmjeno smo tražili gorivo za ovu akciju, ali smo upućeni na gradsko Tajništvo za poljoprivredu. Tamo smo dobili odgovor da službeni zahtjev mora dostaviti Savjet MZ, ali u Mjesnoj zajednici priča se svela na to da ne može. A tražili smo 400 litara dizela, što je četvrtina onoga što je potrošeno u akciji«, kaže **Tomislav Vojnić Mijatov**, koji još uvijek vjeruje da će se naći način da poljoprivrednici dobiju traženih 400 litara goriva.

On podsjeća da poljoprivrednici proračun pune po dva osnova: od poreza na imovinu i od zakupa državnog poljoprivrednog zemljišta.

»Onda kada neku mizeriju tražimo natrag – nema. Iako se novac od zakupa državnog poljoprivrednog zemljišta dijelom mora koristiti i za atarske putove«, kaže Vojnić Mijatov.

Siniša Davčik kaže da je bio protiv da se u ovu akciju uključi i lokalna samouprava, jer, kako kaže, da su htjeli oni bi te atarske putove već sanirali.

»Ovo je naša inicijativa i to smo uradili samo za sebe«, kaže Davčik.

Z. V.

Streličarska obitelj Polik iz Vognja

Državni prvaci i rekorderi

»Smisao streličarstva je usavršiti sebe uz pomoć luka i strijele. Ovaj sport u velikoj mjeri podiže samopouzdanje, opterećuje ruke, ramena, leđa i zahtijeva dobru fizičku spremnost. Staze na turnirima mogu biti dugačke i po nekoliko kilometara što pridonosi i dobroj fizičkoj kondiciji«, navodi Franja Polik

Streličarsko udruženje *Tican* iz Vognja osnovano je 2018. godine. Udruženje je kroz protekle tri godine postojanja postiglo vrhunske rezultate na svjetskoj i europskoj razini. Osnivač i predsjednik udruženja je **Franja Polik**, dugogodišnji sportaš i zaljubljenik u streličarstvo. Svojim bavljenjem streličarstvom ohrabrio je i suprugu **Mirjanu** i dvanaestogodišnju kći **Anitu**, trostruku državnu rekorderku i dobitnicu prestižne nagrade na prošlogodišnjem svjetskom i europskom natjecanju u Mađarskoj. Anita je postavila nekoliko rekorda u target streličarstvu, a također drži rekord u 3D streličarstvu s 448 bodova na 24 metra.

Priča koja povezuje ljude

Ono što je karakteristično za ovo udruženje jest da se bave isključivo tradicionalnim streličarstvom. Gađaju tradicionalnim lukovima na tradicionalne načine uz pomoć strijela izrađenih od karbona, na čijem vrhu je prirodno

pureće perje. U streličarstvu uglavnom koriste disciplinu 3D, imitaciju lova lukom i strijelom. Životinje su izrađene u prirodnoj veličini. Pogotci se boduju, ovisno o tome gdje je u tijelo gađano. Na natjecanjima bude 24 mete i cilj je prikupiti što više bodova. Svaka meta se gađa s po dvije strijele koje se jednako ocjenjuju.

»Supruga i prijatelji su me nagovorili da osnujem udruženje. Prvobitno mi je bila ideja da se bavim samo streličarstvom, jer se cijeli život bavim sportom. Dugi niz godina sam trenirao boks i judo. Poznao sam neke ljude koji se bave izradom opreme za streličarstvo. Pokušao sam ih sam izrađivati, ali sam ubrzo shvatio da nisam darovit za njihovu izradu, ali da imam smisla za njihovo korištenje. Nekoliko godina sam se streličarstvom bavio samo rekreativno. Uz mene je počela gađati i moja kći, a zatim i supruga. Ubrzo se oko nas počela okupljati određena ekipa ljudi, zaljubljenika u taj sport, i 2018. godine su me uspjeli nagovoriti da pokrenem inicijativu osnutka kluba«, ističe Franja Polik te dodaje:

»Specifičnost tradicionalnog strelčarstva je u tome što nemaš nišane niti druga pomoćna sredstva s kojima bi mogao lakše pogoditi cilj. Ti ciljevi koje mi gađamo nisu veliki. Smisao strelčarstva je da usavršiš sebe uz pomoć luka i strijele. Ovaj sport u velikoj mjeri podiže samopouzdanje, opterećuje ruke, ramena, leđa i zahtijeva dobru fizičku spremnost. Staze na turnirima mogu biti dugačke i po nekoliko kilometara što pridonosi i dobroj fizičkoj kondiciji«.

Za tradicionalno strelčarstvo u Srbiji ne postoje treneri. Postoje samo treneri koji se bave isključivo olimpijskim strelčarstvom. Međutim, strelčari iz Srbije pomažu jedni drugima na različite načine.

»Internet je prepun različitih iskustava i načina kako se može doći do rezultata. Međutim, te informacije nisu u potpunosti točne. Mi koristimo prirodna pera, koristimo lukove koji su pravljani od laminiranog drveta i drvene i karbonske strijele s prirodnim perjem. U ovom sportu moraš se osloniti na osjećaj, na intuiciju, kako bi pogodio što treba. Životinje koje mi gađamo na turnirima su u prirodnoj veličini, izgledaju identično pravim životinjama i postavljaju se na daljinu od 8 do 30 metara. Mete su obilježene krugovima, koje nastojimo pogoditi. To je vrlo zanimljiva i zdrava priča koja povezuje ljude koji vole boraviti u prirodi. S nama su uglavnom naši prijatelji koje poznajemo od ranije: iz Vognja, Leskovca, Sombora, Beograda, Novog Sada, Subotice«, kaže Polik.

Do prošle godine trenirali su vani. Od ove godine dobili su od mjesne zajednice Voganj na korištenje dvoranu doma kulture, što im je u velikoj mjeri olakšalo treninge. Vježbaju tri puta tjedno i nadaju se da će u kolovozu otići na Svjetsko prvenstvo u Sloveniju.

»Iz udruženja trebaju ići četiri člana reprezentativnih strelčara: Anita kao trostruki državni rekorder, jedan član koji gađa drvenom strijelom, zatim moja supruga Mirjana koja je jedna od najboljih instinktivnih pucača u ženskoj kategoriji i ja. Mi smo samo dio ekipe koja će putovati u Sloveniju. Njih nekoliko će ići iz Novog Sada i jedan iz Beograda. Osim vježbanja, moramo osigurati i potrebna financijska sredstva, budući da odlazak na Svjetsko prvenstvo nije nimalo jeftin. Samo kotizacija po čovjeku iznosi 250 eura. Međutim, mi trebamo tamo ostati osam dana, platiti smještaj i obroke. Iskreno se nadamo da ćemo uspjeti osigurati sredstva, a siguran sam da dobar rezultat neće izostati«, optimist je naš sugovornik.

Majka i kći rame uz rame

Anita je prošle godine osvojila drugo mjesto na Svjetskom i Europskom prvenstvu i bila je favorit za pobjedu.

»Moja ljubav prema strelčarstvu je počela od malih nogu. Gledajući tatu kako gađa, poželjela sam se baviti strelčarstvom. U početku sam gađala uz pomoć štaba i

kanapa. Kada sam imala sedam godina, na poklon sam dobila pravi luk i bila sam jako sretna. Tada sam se počela i natjecati. Na natjecanjima sam upoznala mnogo dobrih ljudi i sretna sam što sam ih upoznala i podijelila s njima iskustva. Na prošlogodišnjem Svjetskom i Europskom prvenstvu sam bila veoma uspješna. Osvojila sam drugo mjesto. Ta nagrada mi je dala veliki poticaj za dalje, budući da mi je to bio najveći uspjeh i nadam se da ću podjednako biti uspješna i na narednim natjecanjima«, kaže Anita.

Veliku potporu joj pruža majka Mirjana, također uspješna u strelčarstvu.

»Dugi niz godina sam trenirala odbojku. Strelčarstvo sam počela trenirati s Anitom budući da u njenom okruženju nije bilo djece koja bi se natjecala. Malo-pomalo uvukli su me u taj sport i već tri godine se bavim strelčarstvom. Postigla sam prestižne rezultate na natjecanjima. Državna prvakinja sam bila dvije godine. Najveće zadovoljstvo u tom sportu je druženje, upoznavanje drugih ljudi, razmjenjivanje iskustava, priroda i ono što je najvažnije: što smo kao obitelj na okupu. Tako kvalitetno zajedno provodimo vrijeme.«

Na kraju razgovora Polik ponosno kaže da je njegov životni san ostvaren.

»Ponosan sam na sve svoje strelčare, na suprugu, kći i prijatelje. Bilo bi jako lijepo kada bismo mogli dobiti veću podršku u ovome što radimo. Pokušavamo pronaći donatore i siguran sam da ćemo otići na Svjetsko prvenstvo gdje ćemo opravdati svoj trud i postići još bolje rezultate nego prošle godine«, kaže Polik.

S. D.

Humanitarna gesta Subotičanina Andreja Kunkina

Zajedničkim snagama do plodova rada

Svjetska ekonomska kriza i rast cijena na globalnom nivou potaknuli su Subotičanina **Andreja Kunkina**, inače knjižničara u Gradskoj knjižnici Subotica, da realizira jednu svoju staru ideju – na svom posjedu od 1,4 hektara da osnuje tzv. Centar pozitivne energije u okviru kojeg bi zainteresirane obitelji i pojedinci imali mogućnost, uz participaciju zajedničkih troškova, prije svega gajiti svoje eko vrtove i u zajedništvu i uz međusobnu pomoć, proizvoditi i ubirati zasađene kulture.

Ekološki rasadnik

Djedovina Kunkinovi u Banatu nacionalizirana je 1945. godine, nakon II. svjetskog rata, a u okviru po-

»Moja želja je da omogućim obiteljima koje žele sudjelovati u nekoj poljoprivrednoj proizvodnji da dobiju jednu malu parcelu koju će sami obrađivati. Budući da ovaj prostor nije tretiran pesticidima dva i pol desetljeća, idealan je za gajenje mini eko bašti« * »Treba postojati neki kolektivizam, tu treba dobra koordinacija, dobra volja, ljubav, lopata, grabulje... i ja vjerujem da tako nešto može jako dobro funkcionirati«

stupka restitucije od 2012. članovi ove porodice se, kaže Andrej, »bore« da se barem dio te zemlje vrati u posjed vlasnicima, odnosno nasljednicima. Od novca koji mu je pripao, prije dvije godine kupio je »parče pijeska« s kućom na kat, u Ulici Petra Popovića Age 103 u subotičkom naselju Zorka, i budući da nije u mogućnosti obrađivati ga sam, odlučio je sljedeće:

»Moja želja je da omogućim obiteljima koje žele sudjelovati u nekoj poljoprivrednoj proizvodnji da dobiju jednu malu parcelu koju će sami obrađivati. Budući da ovaj prostor nije tretiran pesticidima dva i pol desetljeća, idealan je za gajenje mini eko bašti. Desetak obitelji kao i pojedinci, uz participaciju zajedničkih troškova za nabavu stajnjaka, proizvodnju humusa, razmjenu sjemena, svoje bi rasadnike sami obrađivali, sadili bi što god požele i ubirali plodove svog rada. Znači, isključivo ekološka proizvodnja, bez primjene kemije. Zainteresirani bi trebali sudjelovati i u zajedničkom raščišćavanju terena i pripremi zemljišta za sadnju. Poziv je otvoren i za udruženja koja se bave djecom s autizmom, kao vid njihovog radnog angažiranja, socijalizacije i druženja«.

Kunkin ističe da je osnovna infrastruktura osigurana – ima struje, vode za navodnjavanje (prošle godine je izbušen bunar dubine 52 metra), motokultivator, objekti za zajedničke potrebe.

»Na ovoj zemlji je već posađeno 200 lješnjaka, na jednom dijelu želim saditi djetelinu jer imam nekoliko kokoši, a namjeravam uzeti i ovcu, kozu. Imam tamo i tri psa, i to je neka farma koja će se širiti. Što se tiče dugogodiš-

njih biljaka, namjeravam gajiti autohtone vrste voćaka, a ono što želim uraditi ove godine je isključivo godišnja proizvodnja. Napravio bih ugovore s tim ljudima i da se napravi neki godišnji plan, prije svega vezano za gajenje povrća. Na ovom posjedu se nalazi i veliki objekt na kat, u koji sam primio čovjeka kojem je izgorjela kuća, a koji je ujedno i domar i koji bi i čuvao sve što je zasađeno. U ovoj kući je već održana jedna promocija knjige, ovdje su već djeca iz udruženja za autizam crtala na fasadu, znači tu su se već događale neke stvari ali je to stalo zbog korone», navodi Andrej Kunkin.

Dodaje kako sve ovo zamišlja kao neki vid komune, što već postoji u blizini Beograda i što mu je i dalo ideju da i on pokuša s tako nečim.

»Ideja tih komuna postoji odavno. Izrael je od pustinje napravio najplodniju zemlju na planetu, Nizozemci su od otkidali metar po metar od mora i prodaju lale diljem svijeta. I na Balkanu postoje komune koje je pravio novosadski književnik **Božidar Mandić** i gdje su gajili sve ono što im je potrebno da bi preživjeli. Također, jedna žena iz Grocke, nedaleko od Beograda, je prije nekoliko godina napravila tako nešto. Ljudi su pobjegli iz grada i dobili su svoje parcele, što jako lijepo funkcionira. To me je oduševilo i to mi je zapravo dalo poticaj i ideju da i ja pokušam s tako nečim. Postoji neki red, neko dežurstvo, gdje dobiju raspored tko kada zalijeva svoje ili pomaže drugima. Treba postojati neki kolektivizam, tu treba dobra koordinacija, dobra volja, ljubav, lopata, grabulje... i ja vjerujem da tako nešto može jako dobro funkcionirati.«

Ciljna grupa za proizvodnju i ostale aktivnosti

Na pitanje koja bi to bila ciljna grupa ljudi za koju smatra da bi im bila primamljiva i korisna ova ponuda, Kunkin odgovara:

»Ima, primjerice, puno ljudi koji gaje nešto na svom balkonu, u saksijama, uglavnom neko ljekovito i začinsko bilje, i žele to proširiti. Javila mi se jedna obitelj kojoj bi

ovo moglo biti korisno, a koja na svom balkonu gaji majčinu dušicu, bosiljak, kantarion, ljekovito bilje za čajeve. To mogu biti i neke obitelji koje žive u kućicama i nemaju dvorište, a voljeli bi imati svoj vrt. Mogli bi doći i ljudi koji su zbrinuti i žele imati mjesto gdje mogu pobjeći iz grada, odnosno gdje bi se mogli opustiti vikendom, kada bi neka obitelj s djecom mogla tu napraviti kotlić, biti na zraku u prirodi i raditi u vrtu. Socijalno ugroženi vjerojatno neće biti zainteresirani, osim ako su blizu i mogu doći biciklom. Javile su mi se već neke obitelji i pojedinci koji bi bili voljni sudjelovati u ovome. S druge strane, znamo da mnogi ne žele raditi, a ovdje je neophodno prethodno sve raščistiti da bi se dobila parcelica. Teško je uzeti motiku u ruke, ali ja pružam mogućnost, dajem odriježene ruke, otvoreno srce, a na drugima je da to prihvate«.

Uz dio koji bi bio namijenjen ekološkoj proizvodnji, Andrej Kunkin u tzv. Centru pozitivne energije namjerava ponuditi i druge sadržaje, odnosno aktivnosti.

»Ovdje ima dovoljno prostora da se naprave sadržaji i za mlade, za izviđače (ima prostora za šatore, za kamp kućice), za kreativne radionice, za neafirmirane bendove koji bi mogli vježbati i u zatvorenom i na otvorenom. Tu bi moglo stati dvije tisuće ljudi za koncerte i za tu namjenu bih napravio binu. Nedostaje mi još četiri tisuće eura da napravim sanitarni čvor, četiri ženske i dvije muške kabine, čajnu kuhinju...«, nabraja on.

Osim po humanosti, Andreja Kunkina u Subotici znaju i kao aktivista i inicijatora brojnih gradskih aktivnosti. Među ostalim, svojedobno je radio u Fondaciji *Mjesečina* s djecom iz nefunkcionalnih obitelji, bio je među inicijatorima za oslikavanje grafita na metalnoj ogradi koja je bila postavljena oko gradilišta Narodnog kazališta, a sudjelovao je i u akciji suzbijanja ambrozije.

Andrej poručuje da prihvaća sve kreativne ideje koje se tiču Centra pozitivne energije i poziva zainteresirane da mu se jave porukom na Facebook ili na telefon 061/61-42-831.

I. Petrekanić Sič

Naši gospodarstvenici (LXXIX.)

Cvijeće iz Čikovih plastenika BEZ KONKURENCIJE

*»Za 8. mart smo prodali svo cvijeće (nekoliko tisuća komada). Jako malo je otišlo za cvjećare i preprodavače, velika većina (više od 90 posto) su to mještani Gornjeg i Donjeg Tavankuta, Mirgeša, Male Bosne, Bajmaka, Subotice i ostalih okolnih mjesta, i većinom su to naši redoviti kupci koji kupuju cvijeće za svoje vrtove« * »U posljednje tri godine uopće nismo morali ići na tržnicu, sve prodamo od kuće. Dovoljno njih već zna za nas i većina koja je jednom nešto kupila dolazi i sljedeće godine«*

Uz bogato 30-godišnje iskustvo bavljenja povrtlarstvom u svom domu u Gornjem Tavankutu **Josip i Slađana Čik** odlučili su ovu granu zamijeniti cvjećarstvom i to prvobitno u vanjskim uvjetima, a od prije šest-sedam godina u plastenicima. Nisu jedini koji se u tom kraju bave plastičkom proizvodnjom, ali su jedini koji gaje toliko raznovrsnog cvijeća kojeg imaju tijekom cijele godine i koje je zbog svoje ljepote i kvalitete toliko traženo da u posljednje tri godine nisu morali ići na tržnicu, jer kupci ne samo da dolaze do njih već unaprijed naručuju cvijeće za sljedeću sezonu.

Počeci i razvojni put

Osim doma sa suprugom, Josip Čik se svojedobno povrćem bavio u *Yucomu* (*Yu-agraru*) u Tavankutu gdje je bio uposlen, a prije 12 godina povezali su se sa subotičkom firmom *Port* koja se bavi proizvodnjom, prodajom i izvozom-uvozom sjemena i u suradnji s njima počeli se baviti – Josip gajenjem bundeve, a Slađana cvijeća. Bilo ih je još od kojih su dobili korisne savjete za bavljenje ovim poslom.

»Imamo i prijatelje u Moravici koji se već dugo godina bave cvjećarstvom i oni su predložili mojoj supruzi, bolje reći nagovorili je, da se okuša i ona u tome. Moja mama je inače rodnom iz Hrvatske, iz okolice Splita, odakle se sa svojima preselila u Strizivojno, gdje sad živi i moj brat sa suprugom koja je inače profesorica u Vinkovcima u području cvjećarstva. Oni se također time bave pa smo i od njih naučili nešto. Počeli smo sa sezonskim vrtnim cvijećem, u vanjskim uvjetima (kadifice, zijevalice itd.), a plastičkom proizvodnjom bavimo se posljednjih šest-sedam godina. Odlučili smo pokušati jer smo vidjeli da u Tavankutu nema nikog tko proizvodi toliko različitog cvijeća na veliko«, započinje priču Josip.

Prvo je tu bio jedan manji plastenik od oko 50 kvadrata, a kako su se vremenom širili, sada posjeduju pet plastenika – jedan od oko 250 kvadrata koji se grije, a u ostalih četiri, površine ukupno oko 500 kvadrata, od travnja do studenog gaje proljetno cvijeće. Ističu kako bi im dobro došao još jedan plastenik s grijanjem pa se nadaju da će sredstva za to dobiti putem natječaja koji je raspisala Hrvatska, a na koji su konkurirali.

Josip naglašava da je tehnolog i da se njegove obveze oko cvijeća najviše odnose na zaštitu bilja i tehnologiju proizvodnje, te kako je njegov resor bundeva, dok je briga o cvijeću gotovo sto posto na njegovoj supruzi, koja ga sadi, pelcuje, njeguje i prodaje. O ovom ukrasu vrta i kuće, te njegovoj prodaji, Slađana kaže:

»Većina su petonije i muškatile. Sad se sije proljetno cvijeće (kadifca, gazinija, mala petonija, begonija, vinka). Za 8. mart smo prodali svo cvijeće (nekoliko tisuća komada). Jako malo je otišlo za cvjećare i preprodavače, velika većina (više od 90 posto) su to mještani Gornjeg i Donjeg Tavankuta, Mirgeša, Male Bosne, Bajmaka, Subotice i ostalih okolnih mjesta, i većinom su to naši redoviti kupci koji kupuju cvijeće za svoje vrtove. U posljednje tri godine uopće nismo morali ići na tržnicu, sve prodamo od kuće. Nemamo ni ploču na ogradi, dovoljno njih već zna za nas i većina koja je jednom nešto kupila dolazi i sljedeće godine. Sad se već pripremamo za Svi svete, radimo desetak tisuća raznog rezanog cvijeća (krizantema kojih ima oko 20 vrsta)«.

Posla oko cvijeća ima tijekom cijele godine.

»Osmomartovski program nam počinje već u kolovozu, kada stiže rasad ciklame i primule. Odmah potom tu su muškatile, koje već idu u grijani prostor, onda je tu kri-

zantema, a nakon nje oživljavamo cvijeće u plasteniku. Do ljeta gledamo sve da prodamo i onda od lipnja do rujna, kada je jako vruće, nemamo ništa u plastenicima. Zapravo, otvorimo ih od gore i radimo krizanteme tako na otvorenom koje se potom u rujnu pokrivaju. Tu su do studenog gdje se u međuvremenu počelo s grijanjem, a poslije se u zatvorenom radi s ostalim cvijećem. Tako da praktično nema prekida tijekom cijele godine«, dodaje Slađana, a oboje ističu kako imaju veliku sreću što nemaju konkurenciju.

Neophodni uvjeti, isplativost...

Osim rada i ustrajnosti, za uzgoj cvijeća pod plastenikom neophodno je osigurati i odgovarajuće uvjete.

»Imamo veliko centralno grijanje, grijemo na drva i grije se od početka listopada do kraja travnja (potrošimo oko 50 kubika drva po sezoni). S tom peći su povezane alkatan cijevi koje su raširene na podu duž plastenika, a neke su i na stolovima pod cvijećem, i u njima je vruća voda od 60-70 stupnjeva. Temperatura u plasteniku, kada je vani veliki minus, tijekom noći mora biti oko 10-15 stupnjeva, a preko dana ga otvaramo radi provjetravanja, ali u njemu bude 20-25 stupnjeva. Zimi, tijekom noći moram dva-tri puta ustajati da bih založio. Što se tiče zalijevanja, to uglavnom radimo ručno. Za krizanteme imamo ugrađen sistem, nešto poput kap-po kap. Imamo korita u kojima su posložene saksije i zalijevanje ide tako da se voda sipa u korita, kako bi se cvijeće natapalo. Cvijeće se inače nikad ne treba zalijevati odozgo, već se u tanjuri ili već što je pod saksijom koja zato i ima rupicu dolje, sipa malo vode. Za zalijevanje dnevno potrošimo oko 500-600 litara vode«, pojašnjava

Josip i dodaje kako treba voditi računa i o prehrani, odnosno zaštiti:

»Ja napravim tu recepturu, Slađi sastavim u bačve kakva prehrana ide i koja zaštita i onda ona s tim prehranjuje. To se tako jednom tjedno sad u proljeće stavlja prehrana kako bi biljka čitave godine bila zdrava. A što se tiče zaštite, špricamo jer ima kukaca (mušica, bijela leptirasta uš), ali gledamo da to bude samo jednom. Trudimo se izbjegavati špricanje već pokušavamo održavati ga biološki, da što manje kemije ide u cvijeće, da se ono može unijeti unutra i da nikom ne škodi. Također, zimi, kada plastenik mora biti zatvoren, a velika je oscilacija temperature, stvara se velika vlažnost zraka pa moramo tretirati biljke fungicidima, dva-tri tretmana, zbog plamenjače, botritisa, truleži korijena«.

Ovo su uvjeti koje oni osiguravaju i na koje oni mogu utjecati. A što je s vanjskim meteorološkim uvjetima? Mogu li oni ugroziti proizvodnju u plasteniku?

»Tu je tuča, koja ako je jača, može oštetiti foliju, ali to nam se još nije dogodilo. Najveći problem nam je ako nema sunca dovoljno, recimo tijekom čitavog tjedna. Prošle godine su cijeli siječanj i veljača bili tmurni. Bez dovoljno svjetlosti biljke se izduže, idu prema gore, pa treba umjetno osvjetljenje, koje mi nemamo. Jedino kada stavljamo mali zasad u kontejnere, onda to dodatno dogrijevamo i dosvjetljavamo. Zbog toga gledamo gajiti cvijeće koje nije toliko osjetljivo ni po pitanju temperature ni po pitanju svjetlosti«, kaže Josip Čik.

Budući da je cvijeće živo biće i da se kaže kako ono osjeti ljubav i kako na njega pozitivno djeluje kad se s njim priča, pitali smo Čikove obraćaju li se oni svom cvijeću.

Josip: »Pa ja baš ne divanim s cviećem, ja mu puštim radio pa nek mu svira«.

Slađana: »Ni ja ne pričam s cvijećem, čak sam zaključila da bolje raste kad rutinski radiš s njim nego da mu titraš. S druge strane, znam raditi s njim i mogu reći da sam sretnih ruku, jer mi se primjerice kod pelcovanja primi 99 posto pelcera«.

Što se tiče isplativosti bavljenja ovom proizvodnjom, Josip i Slađana kažu da su, unatoč napornom i cjelodnevnom (zimi i noćnom) radu, zadovoljni. Slađana za sebe zaradi jednu lijepu prosječnu plaću, a Josip je zaposlen u spomenutoj firmi *Port* za koju radi od kuće i preko koje i osigurava sjeme cvijeća i bundeve.

»Tu kod mene su strojevi i radim doradu sjemena čitavu jesen, zimu i proljeće. U Tavankutu i Mirgešu nas ima 17 kooperanata koji radimo sjemenske bundeve, a u pitanju je oko 200 vrsta. Iz čitave Vojvodine, Srbije, to sjeme dolazi kod mene i ja ga perem, sušim (imam sušaru), doradujem i na koncu pakiram. Sad smo izvezli nekih šest tona sjemena bundeva, sjemenskog cvijeća za Nizozemsku, za pet-šest inozemnih kompanija«, navodi Josip, dodajući na koncu kako se unatoč ekonomskoj krizi i dalje namjeravaju baviti ovim poslom jer »hvala Bogu ima još dosta ljudi koji žele okriti kuću i izvana i iznutra, svake godine ima sve više i više kupaca, a i govori se kako cvijeće u budućnosti ima prosperiteta u svijetu«.

I. Petrekanić Sič

Manifestacija Opet cvate lelija u Somboru

SOMBOR – U organizaciji UG *Urbani Šokci*, u ponedjeljak, 21. ožujka, u dvorani Gradske kuće u Somboru bit će održana književno-glazbena manifestacija *Opet cvate lelija*. Riječ je o manifestaciji koja se održava s ciljem

očuvanja kulturno-tradicijske baštine Hrvata Šokaca Gornjeg Podunavlja.

U okviru manifestacije bit će održano predstavljanje nove knjige **Marije Šeremešić** *Tradicijska oglašlja i nakit – Djevojačko češljanje i povezivanje monoštorskih Šokica*, otvorenje izložbe veza na platnu **Mirjane Bišćević** te revija bereškog i monoštorskog zimskog tradicijskog i korizmenog ruha. Ovom prigodom posjetitelji će čuti i tradicijske i korizmene napjeve. U programa sudjeluju: HKPD **Silvije Strahimir Kranjčević** iz Berega, KUDH **Bodrog – Kraljice Bodroga** iz Monoštora i **Lea Jevtić** – gitara. Program počinje u 19 sati.

Kalendar manifestacija za 2022. godinu

SUBOTICA – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata izradio je Kalendar manifestacija Hrvata u Srbiji za 2022. godinu, koji je dostupan na portalu Zavoda (www.zkvh.org.rs). Kalendar je izrađen temeljem ankete koja je poslana hrvatskim udrugama kulture. U kalendar su uključeni i praznici hrvatske zajednice u Srbiji.

Poziv za 20. susret *Lira naiva*

SUBOTICA – Hrvatska čitaonica i Bunjevačko-šokačka knjižnica **Ivan Kujundžić** pri Katoličkom društvu **Ivan Antunović** iz Subotice upućuju poziv za dvadeseti susret

hrvatskih pučkih pjesnika pod nazivom *Lira naiva* 2022. Susret će biti održan 10. rujna 2022. godine u Subotici.

Zainteresirani pjesnici trebaju poslati 3-5 svojih (neobjavljenih) pjesama koje mogu biti pisane standardnim hrvatskim jezikom ili ikavicom (bunjevačkom ili šokačkom), a bit će objavljene u zbirci. Pjesme i prijavu (s kratkom biografijom te fotografijom/portret), u wordu, treba poslati do kraja travnja 2022. na adresu: Hrvatska čitaonica, Bele Gabrića 21, 24000 Subotica ili putem elektroničke pošte na adresu: katarina.celikovic@gmail.com

Detaljnije informacije mogu se dobiti putem telefona broj +381/64-659-07-52.

NATJEČAJ

za skladbe koje će biti izvedene
na XXII. Festivalu bunjevački pisama

Festival će biti održan 25. rujna 2022. u Subotici. Temeljna svrha ovoga festivala je promocija i popularizacija nove bunjevačke pisme (pjesme) i poticaj svima, a osobito mladima kako bi sami pridonijeli očuvanju i unaprjeđenju kulturne baštine svoga roda i naroda.

PROPOZICIJE NATJEČAJA:

1. Tekst i glazba trebaju predstavljati život i običaje bačkih Bunjevaca;
2. Tekst pjesme mora biti pisan ikavicom ili ijekavicom;
3. Pjesma može imati 3 ili 4 strofe;
4. Dužina pjesme je od 3 do 5 minuta;
5. Note (melodija, akordi) i tekst treba dostaviti u 2 primjerka;
6. Uz tekst i melodiju obvezno dostaviti i demo snimku;
7. Radovi prethodno ne smiju biti izvođeni (premijerno izvođenje);
8. Jedan autor može dostaviti najviše 3 skladbe;
9. Primljeni radovi se ne vraćaju;
10. Radovi se šalju pod šifrom, a rješenje šifre (ime, prezime i adresa autora i kontakt telefon) mora biti u posebnoj, zatvorenoj omotnici;
11. Nakon odabira najboljih radova, stručna komisija će autore izvijestiti o rezultatima;
12. Festival se organizira isključivo na volonterskim principima, te se radovi neće honorirati;
13. Autor skladbe koja je odabrana za izvedbu na Festivalu samim njezinim slanjem daje svoj neopozivi pristanak da se skladba studijski snimi i izda na nosaču zvuka i video zapisu radi popularizacije festivala.

Natječaj je otvoren do 31. svibnja 2022.

Skladbe slati na adresu: Vojislav Temunović, Skerlićeva 17, 24000 Subotica ili HGU FBP, Lajosa Joša 4/a, 24000 Subotica; mail: hgu.fbp@gmail.com s naznakom: ZA XXII. FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA

Priručje: Vladimir Nimčević

Iz starog tiska

Zagrebački HNK u Somboru, umro Ivan Palić

12. ožujka 1941. – *Napló* piše da subotička policija (odjel za kriminal) pod vodstvom kapetana **Vojislava Pecića** nastavlja istragu protiv **Ignáca Törteija**, 40-go-

dišnjeg nadničara iz Horgoša, koji je nakon duge i krvave oružane borbe 10. ožujka ujutro uhićen u katedralnoj crkvi sv. Terezije Avilske u Subotici.

13. ožujka 1941. – *Hrvatski dnevnik* piše da je 11. ožujka Hrvatsko narodno kazalište iz Zagreba završilo svoju treću predstvu (*Jesenji suton* od **Alvareza** i **Georges Dandin** od **Moliérea**) u Somboru. Za vrijeme stanke pred posljednjom slikom (činom) sakupili su se na pozornici svi članovi ansambla, koje je pozdravio u ime HKD-a **Miroslav** i cjelokupnog građanstva Sombora sudac dr. **Mato Škrabalo**. Škrabalo je predao vođi turneje redatelju **Tomislavu Tanhoferu** lovor-vijenac s hrvatskom trobojnicom.

14. ožujka 1940. – *Hrvatski dnevnik* piše da je 12. ožujka nakon konferencije između ministara **Smoljana** i **Mihaldžića** u kabinet Smoljana došao dopredsjednik vlade **Vladko Maček**. Ministri Smoljan i Mihaldžić obavijestili su Mačeka o ishodu svojih razgovora, koji su vodili 9. i 10. ožujka u Subotici. Nakon toga izvještaja, Maček je razgovarao sa Smoljanom i Mihaldžićem o mogućnostima daljnjeg razvoja političke situacije u krajevima Vojvodine gdje Hrvati žive u većem broju.

15. ožujka 1885. – *Neven* piše da je 23. veljače poslije duljeg bolovanja umro monoštorski župnik, član Odbora Bač-bodroške županije, predsjednik okolišnog učiteljskog zbora i službeni školski posjetitelj (inspektor) Kalačke nadbiskupije **Ivan Palić**. Rođen je u Čonoplji 1842. Suradivao je u *Nevenu*. Člankopisac nekrologa naglašava: »Ljubav domovine i narodnosti svoje znao je vrlo lipo složiti i sjediniti, tako, da dok bi sve za boljak domovine i čovičanstva radio, nije se nigda zaboravio ni svoje bunjevačke narodnosti. Nikakvi pokret nije volio voditi: al nije nigdi falio, gdi je tribalo darežljivosti, podpore i dobra savita«.

16. ožujka 1919. – *Neven* piše: »Posle god. 1698 bijahu Turci izagnani iz ovih krajeva (tj. Bačke), a naši pradedovi latiše se uredjivanja i obradivanja svoje nove otačbine. I za to vrime dok su naši predji sela i opštine, crkve i samostane gradili, puteve popravljali, drumove uredjivali, plemenito voće, vinograde i šume sadili, ne-bijaše u ovim krajevima niti jednoga Madjara, niti Švabe. Oni se tek posle sto godina naseliše ovamo, dakle onda, kada je ova zemlja od dušmana već obranjena, a od radne ruke naših pradedova već obradjena bila«.

17. ožujka 1940. – *Hrvatski dnevnik* piše da je 16. ožujka u Hrvatskom domu u Somboru održana konferencija kotarske organizacije Hrvatske seljačke stranke za grad i kotar Sombor. Skupštinu je otvorio odvjetnik **Grga Vuković**, koji je podnio obavijest o sastancima s ministrom **Barišom Smoljanom** i ministrom unutarnjih poslova **Stanojem Mihaldžićem**. Naglasio je da se u Vojvodini mora provesti politika srpsko-hrvatskog sporazuma **Cvetković-Maček** (1939.) i udovoljiti opravdanim zahtjevima Hrvata Bačke, Baranje i Banata.

18. ožujka 1926. – *Neven* piše da Bunjevci, pristaše Narodne radikalne stranke optužuju radikalskog prvaka **Marka Jurića** »da se on zato zalagao sa popravkom topolskog drumu, jer je njegov salaš pored topolskog drumu« (u Žedniku). U nastavku piše: »Treba znati još i ovo: Sin **Marka Jurića** liferuje sub. bolnici dnevno 170 lit. mlijeka i treba mu dobar put kako bi automobilom što brže i lakše mogao liferovati mlijeko u bolnicu. Prije su mlijeko za bolnicu liferovali mali ljudi iz 2 i 3 kvarta, a sada Marka Jurića sin. Iz ovoga se vidi ukoliko on nosi na srcu interes seljaka«.

O filmu *Zbornica* Sonje Tarokić (Hrvatska, 2021.)

Angažiran socijalni komentar

Zbornica, debitantski film hrvatske autorice **Sonje Tarokić** (1988.), koji je svoju veoma uspješnu premijeru imao na *Zagreb film festivalu* krajem prošle godine, na tek završenom jubilaranom 50. FEST-u u Beogradu ponio je laskavo priznanje za Najbolji debi u glavnom natjecateljskom programu. *Zbornica* je nedavno osvojila nagradu Hrvatskog udruženja filmskih kritičara *Oktavijan* za najbolji dugometražni igrani film 2021. U Karlovim Varima 2021. film je osvojio Specijalno priznanje glavnog i ekumenskog žirija.

Redateljica i scenaristica Sonja Tarokić, koja je magistrirala režiju igranog filma na Akademiji dramske umjetnosti i završila BA studij komparativne književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, iza sebe ima nekoliko nagrađivanih kratkometražnih igranih ostvarenja: *Crveno* (2009.), *Gluha* (2010.), *Pametnice* (2010., s **Hanom Jušić**), *Kurvo!* (2011.), *Ja sam svoj život posložila* (2012.), *Tlo pod nogama* (2014.), te dijelove u omnibusima *Kratki spojevi* (2013.) i *Transmania* (2016.). Teme ovih ostvarenja kreću se od mladalačke pobune, preko socijalnog komentara do nadrealističkog eksperimenta u pripovijedanju.

Zbornica kao metafora

Prema riječima Tarokić, koja potpisuje i scenarij *Zbornice*, školsko okruženje predstavlja svojevrsni mikrosvemir, u kojem se ogleda cijelo društvo. Njezina je namjera bila »ispitati život u kolektivu«, gdje se nalaze granice privatnosti i što su zahtjevi uklapanja osobe u radnu svakodnevnicu, kako bismo je mogli smatrati »odraslom«. Ova i druga pitanja prelama ju se na plećima mlađe nastavnice na određeno vrijeme, koja odlukom direktorice biva unaprijeđena na stalno mjesto školske pedagogice, što i jest njezin osnovni poziv. Ali u času kada joj se ostvaruje san o stalnome zaposlenju, namjesto rješenja svih problema – problemi tek počinju.

Pedagogica Anamarija, koju tumači izvanredno uvjerljiva **Marina Redžepović**, uvijek empatična i poštovna, mora se suočiti s narcističnim ispadima mačističnog, netolerantnog i ideološki malo paranoidnog nastavnika povijesti, koga kompleksno iznosi sjajni **Stojan Matavulj**. U srži zapleta, koji je tek ilustracija uzajamnih odnosa u nastavničkoj zbornici i, dakako, šire, nalaze se prolazni slučajevi neprilagođenog dječaka s poteškoćama u razvoju, kandidature članice Odbora škole, te slučaj problematičnog izlaganja nastavnika povijesti, koje krišom snimljeno

od đaka osvane na društvenim mrežama! Dok Anamarija u kriznim situacijama pokušava djelovati prosvećeno i humanistički, odgovor institucije oličene u gruboj, napirlitanoj i predominantnoj ravnateljici (sigurna i snažna izvedba **Nives Ivanković**) je shematski i birokratski, bez želje da se išta promijeni. Prijava nadležnima samo još više zahuktava stalne neuralgične točke unutarškolskih uzajamnih odnosa.

Prava djece i žena

Tarokićeva se režiji posvećuje veoma ambiciozno, ponajviše kroz grupne scene, koje se smjenjuju bez pre-

stanka, gdje povremene scene kulminacije sukoba ne narušavaju opći tekući ritam. Uz elemente komedije i satire, film je ipak prije svega realističan, nudeći humanistički angažirani socijalni komentar i osobito ističući prava djece i žena spram uhodanih patrijarhalnih običaja. U završnim scenama pred početak školske priredbe autorica se izravniije veže za povijest hrvatskoga filma i filmove *Breza* (1967.) **Ante Babaje** i *Lisice* (1970.) **Krste Papića**, koji se kritički odnose prema nasilju i ksenofobiji unutar zatvorenog seoskog mentaliteta. Folklorni ritam dalmatinskog linča ovdje prati junake zahvaćene kulturom modernosti, kao sjena, opomena ali i neprepoznato utočište (zaboravljenoga) identiteta.

Film je nastao u produkciji **Ankice Jurić-Tilić** i **Kinorame**, uz pridruženi **KinoElektron** iz Francuske i potporu Hrvatskog audiovizualnog centra, programa Kreativna Europa – MEDIA, fonda RE-ACT, HRT-a i *Torino Film Laba* (nagrada filmu u fazi razvoja).

Ivana Kronja

Godišnja skupština

Novo vodstvo sonćanske Šokadije

Upravni odbor KPZH Šokadija iz Sonte je na svojoj sjednici u utorak, 15. ožujka, donio odluku da novi predsjednik udruge bude **Mata Zec** a dopredsjednica **Biljana Ribić**. Za tajnika je imenovan **Igor Jakšić** a za blagajnika je određen **Ivan Vidaković**.

Ovim imenovanjima prethodila je godišnja skupština udruge koja je održana u subotu, 12. ožujka, a na kojoj su, među ostalim, izabrani novi Upravni i Nadzorni odbor ove udruge šokačkih Hrvata. U Upravni odbor izabrani su: **Mata Zec**, **Biljana Ribić**, **Ivan Vidaković**, **Igor Jakšić**, **Agica Prelić**, **Andrija Andrašić** i **Marko Kokman**. Novi Nadzorni odbor čine: **Agata Rižanji**, **Slađana Jakšić** i **Svetlana Zec**.

Kako se ove godine obilježava 20. obljetnica postojanja Šokadije, na godišnjoj skupštini dodijeljene su zahvalnice zaslužnim aktivnim i pomažućim članovima, kao i posthumne zahvalnice članovima koji su pridonijeli nastanku i razvoju udruge.

Podnijeta su izvješća za minulo razdoblje, te iznijeti planovi za 2022. godinu. Kao jedan od planova navede-

no je snažnije aktiviranje sekcija – folklorne, pjevačke, likovne, literarne. Navedeni su i radovi na renoviranju Šokačke kuće, objekta u kojem udruga djeluje, te dodatno uređenje tamošnjeg etno postava. Od manifestacija u ovoj godini planiraju se: uskršnja izložba, likovna kolonija i božićni koncert.

H. R.

»52 nedilje tradicijske kulture u Tavankutu«

Radionica na temu »svetnjača«

Kao 28. postav u okviru projekta »52 nedilje tradicijske kulture u Tavankutu« u »pendžeru« (prozoru) tamošnje Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame priređena je izložba na temu »Svetnjače«.

»Svetnjače« ili škropionice su posude u kojima se čuva blagoslovljena voda, a namijenjena je škropljenju vjernika, prostora ili predmeta. Postoje fiksne (nepomične) ili prijenosne (pomične) poput kućnih, obiteljskih škropionica. Blagoslovljena voda se iz crkve donosila u domove gdje se koristila za križanje i blagoslov te obranu od zlih duhova. Čuvala se u kućnim škropionicama, manjim ukrašenim posudicama. U periodu između dva svjetska rata, posebno nakon Drugog, upotreba se kućnih škropionica polako gasi, iako se i nakon toga poneki primjerci još pronalaze u privatnim domovima, naveo je, među ostalim, u pratećem tekstu tavankutski župnik vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov**.

U povodu ove izložbe, vlč. Vojnić Mijatov održao je i korizmenu radionicu za najmlađe članove mjesnog HKPD-a **Matija Gubec** na istoimenu temu.

H. R.

Predstavljeno dijalektalno pjesništvo bačkih Hrvata

Ogranak Matice hrvatske u Osijeku izdaje više od 60 godina ugledni časopis za književnost i kulturu *Književna revija*, s kojim hrvatski književnici iz Vojvodine redovito surađuju ne samo kada je riječ o objavljivanju svojih književnih i inih priloga iz kulture, nego i kada je riječ o kapitalnim pothvatima (primjerice u dvobroju 3-4 za 2008. godinu objavljen je antologijski izbor s pratećom studijom *Roman u književnosti Hrvata u Vojvodini*, koji je priredio **Milovan Miković**).

Ovoga puta, u broju 4 za 2021. godinu, *Književna revija* otvorila je prostor za dijalektalno pjesništvo Hrvata u Bačkoj. Naime, u poglavlju naslovljenom *Pogled preko granice* (str. 37.-112.) objavljen je panoramski prikaz suvremenog dijalektalnog pjesništva na novoštokavskoj i staroštokavskoj ikavici, hrvatskim govorima kojima se služe bunjevački i šokački Hrvati u Bačkoj.

Pogled preko granice

U uvodnom tekstu, koji otvara ovaj broj *Književne revije*, glavna urednica dr. sc. **Tatjana Ileš** na sljedeći je način najavila ovo poglavlje: »u trenucima kada Hrvati u Bačkoj isponova moraju dokazivati cjelovitost svoga jezika, njegovu baštinu, ali i trajanje u suvremenosti, a time onda i opstojnost svoga nacionalnog identiteta na prostoru u kojemu su ukorijenjeni stoljećima, donosimo ovaj važan prinos (...), nadajući se i tim činom ohrabriti i poduprijeti njihova nastojanja«.

Uvodnu studiju, koja otvara panoramu dijalektalnog pjesništva Hrvata u Bačkoj, potpisuje književnik i urednik **Tomislav Žigmanov**. Osim što obrazlaže kriterije za izbor zastupljenih autor(ic)a u ovoj panorami, Žigmanov u kratkim crtama iznosi i suvremenu povijest ove vrste pjesnikovanja u književnosti vojvođanskih Hrvata, uz sljedeću značajku: kako je ono ne samo »respektabilno« nego je i »umjetnički najrelevantnije dijalektalno pjesništvo među svim štokavskim hrvatskim dijalektima«.

Kriteriji i autori(ce)

Temeljni kriterij za zastupljenost u ovoj panorami jest, kako se navodi, »zavidna razina umjetničkoga dosega« samoga suvremenog dijalektalnog pjesništva zastupljenog u književnosti bačkih Hrvata, tako da na koncu imamo »retrospektivni prikaz onoga što, po odabiru prikazivača, čini ono najvrjednije u proteklih 50 godina« – od početaka i *Natpivavanja Ivana Pančića*, knjige koja je

objavljena 1970., pa do onih najmlađih – **Anite Đipanov Marijanović** i **Nevene Mlinko**, koje još uvijek nemaju samostalnu zbirku pjesama na dijalektu.

U ovoj panorami zastupljeno je 15 autor(ic)a – od kojih deset pjesme piše na bunjevačkoj (Ivan Pančić, **Petko Vojnić Purčar**, **Vojislav Sekelj**, **Lazar Francišković**, **Milovan Miković**, **Mirko Kopunović**, **Blaženka Rudić**, **Tomislav Žigmanov**, **Željka Zelić Nedeljković**, **Nevena Mlinko**), a pet na šokačkoj ikavici (**Josip Dumendžić – Meštar**, **Ivan Andrašić**, **Željko Šeremešić**, **Zlatko Gorjanac**, **Anita Đipanov Marijanović**), posve različitih poetika. Prirediteljica bloka **Katarina Čeliković** je autorica i kratkih biografija autor(ic)a, koje su objavljene skupa s njihovom fotografijom.

(ZKVH)

Knjiga u susret projektu *Fenomen dečjih opera Franje Štefanovića*

Autentična umjetnička pojava

Zaklada *Spomen-dom bana Josipa Jelačića* iz Petrovaradina započela je svoj nakladnički život izdavanjem knjižice *Fenomen dečjih opera Franje Štefanovića* urednika **Darka Polića**, koja je izašla iz tiska tijekom veljače. Riječ je o publikaciji u kojoj su od sedam priloga po dva objavljena na hrvatskom, četiri na srpskom, a pogovor na engleskom jeziku.

»Ova knjiga je najnoviji pokušaj prikaza kulturno-povijesnog konteksta autentične umjetničke pojave dječje opere skladatelja koji je cijeli svoj život skladao u Petrovaradinu. Knjiga obuhvaća analizu kulturnog i društvenog okruženja Petrovaradina i Novog Sada u periodu neposredno prije i poslije Prvog svjetskog rata, s osnovnim težištem na glazbeni opus i analizu opernog stvaralaštva Štefanovića«, navedeno je u predgovoru.

Inspiracija za struku

Iako neprekidnim zalaganjem HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina djelomice rasvjetljenog života i djela, **Franjo Štefanović** (1879. – 1924.) očit ne prestaje nadahnjivati glazbene stručnjake, o čemu svjedoče prilozima dvojice muzikologa. Dr. **Bogdan Đaković**, redoviti profesor Akademije umjetnosti u Novom Sadu, otvorio je stručni dio publikacije prikazom »Opera *Šumska kraljica* Franje Štefanovića u kontekstu izvođenja dečjih i 'pravih' opeskih dela – školske i amaterske produkcije u ambijentu Novog Sada i Petrovaradina posljednjih decenija 19. i prvih decenija 20. veka«. U radu »Franjo Štefanović – glazbeni opus i rad s djecom« **Ivana Andrić Penava**, podrijetlom Petrovaradinka, tematski sažimlje svoju nedavno objavljenju knjigu *Franjo Štefanović – kralj opera za djecu*. Prikaz »Opera pripada deci« napisala je prof. **Nataša Tasić**, teoretičarka izvođačkih umjetnosti, za kojim slijedi intervju s prof. **Anom Kovačić** iz Glazbene škole *Isidor Bajić* iz Novog Sada, koja je, sa svojim učenicima, nakon dugog vremena oživjela prvu dječju operu na svijetu. Slijedi reobjava članka iz tjedni-

ka *Hrvatska riječ* objavljenog 2019., posvećen razgovoru sa sudionicom prve poslijeratne izvedbe ove opere **Mirom Brčić-Vuković**, te osvrt **Petra Pifata**, nekadašnjeg predsjednika *Jelačića*, na inicijativu za izvođenjem opere *Šumska kraljica* upućenom Zakladi Novi Sad – Europska prijestolnica kulture.

Šumska kraljica u svibnju

Obuhvaćena brandom Novi Sad – Europska prijestolnica kulture, ova publikacija odlična je uvertira u razumijevanje doprinosa hrvatske zajednice programima koji su planirani da se tijekom 2022. godine odvijaju u najvećem gradu Vojvodine pod okriljem toga programa, među kojima je i jedan koji nosi autentični pečat naše zajednice – izvođenje novoaranžirane Štefanovićeve opere *Šumska kraljica* koje je, po kalendaru EPK-a, zakazano za 8. svibnja u Kulturnoj stanici *Egység* u Novom Sadu. Redatelj opere bit će **Robert Raponja**, sveučilišni profesor i dramski pedagog u Osijeku. S dodatnim akcijama na temu očuvanja okoliša, sve su ove aktivnosti dio projekta istog naziva kao i publikacija, koji je sufinancirala Zaklada Novi Sad – Europska prijestolnica kulture.

»Efekt koji želi izazvati ova knjiga je i upoznavanje šire kulturne javnosti sa stvaralaštvom pripadnika hrvatske nacionalne manjine, promoviranje kulture hrvatske zajednice u Petrovaradinu i njegove nematerijalne kulturne baštine kao važnog segmenta učvršćivanja suvremenog kulturnog identiteta Novog Sada« – tako je urednik Polić sažeo misiju ove knjige. Ona se može dobiti u Zakladi *Spomen-dom bana Josipa Jelačića*, a službeno predstavljanje će uslijediti za nešto manje od dva mjeseca.

M. Tucakov

Jerihonsko bdjenje 2022.

Dodite, prignimo koljena

Treću godinu zaredom s istim ciljem – molitvom za naš grad – u Subotici se organizira Jerihonsko bdjenje, koje podrazumijeva molitvu pred Presvetim Oltarskim Sakramentom koja traje sedam dana i sedam noći. Bdjenje će započeti u subotu, 2. travnja, s početkom u 17.30 sati slavljem svete mise u franjevačkoj crkvi sv. Mihovila i trajat će sve do završnog bdjenja – 9. travnja, koje će također završiti euharistijskim slavljem.

Presveti Oltarski Sakrament bit će izložen u kapelici Crne Gospe kod franjevaca, a tijekom ovih 168 sati, koliko traje bdjenje, bit će potrebno dežurstvo molitelja, te će se od nedjelje vjernici moći prijavljivati u župama gdje će biti plakati i flajeri s podacima za prijavu, te putem Facebook stranice »Molitvena zajednica Proroci«. Kapelica će biti otvorena tijekom svih sedam dana i noći, te svi oni koji žele mogu se priključiti i bez prethodne najave.

»Jerihonsko bdjenje predstavlja 'ratovanje na koljenima' kako bi Gospodin srušio zidine naših grijeha, te nam udijelio obilje blagoslova. Nakana trećeg Jerihonskog bdjenja u Subotici je obnova ljudskog i kršćanskog života u gradu pod geslom 'Blaženi koji prebivaju u domu tvome slaveć' te bez prestanka' (Ps 84,5). Ovogodišnje

geslo povezano je s tematskim okvirom ovogodišnje molitve za grad, a riječ je o blaženstvima iz Isusovog Govora na gori. Naime, svaki će dan biti posvećen razmatranju jednom od blaženstava i molitvi za obnovu mentaliteta kršćanskog života koji se u njima iznosi. Pojedinačna blaženstva i molitva za njihovo ostvarenje, tj. izgradnju Kraljevstva nebeskog posebno će biti predmetom molitve koju će u večernjim terminima animirati Molitvena zajednica *Proroci*, pojasnio je voditelj ove zajednice **Vlado Kovač** i dodao kako će svaku večer u 17.30 biti sveta misa, a nakon nje prigoda za ispovijed, ali i klanjanje koje će predvoditi molitvena zajednica.

Program je osmišljen tako da će se tijekom dana izmoliti cijela krunica (rožarij) na hrvatskom i mađarskom jeziku, a prema unaprijed dogovorenom rasporedu, pojedinačno i u manjim skupinama, molit će se pred Presvetim Sakramentom, čitat će se Sveto pismo, moliti krunica Božanskog Milosrđa, razne litanije i druge prigodne molitve, te će biti mogućnosti za razmatranje u šutnji i slavljenje Gospodina kroz pjesmu.

Organizatori ovogodišnjeg Jerihonskog bdjenja su Molitvena zajednica *Proroci* i vjernici Subotičke biskupije.

Ž. V.

Korizmena tribina u Golubincima

Na drugu korizmenu nedjelju, 13. ožujka, u župi sveti Juraj, mučenik u Golubincima održana je prva tribina kao početak višemjesečne pripreve za proslavu jubileja 250 godina od osnivanja ove župe (1771. – 2021.).

Gost i predavač na tribini bio je svećenik Subotičke biskupije vlč. **Dragan Muharem**, a tribina je održana pod geslom »Župa kao mjesto rasta u osobnoj odgovornosti«, na kojoj se predavač dotaknuo perspektive župne zajednice kao Crkve u današnjem svijetu.

U izlaganju predavač je progovorio i o budućnosti koju samo Bog zna i budućem vremenu u kojem možemo na vrijeme iščitavati znakove vremena. Vlč. Dragan Muharem je također istaknuo kako je sadašnjost ta u kojoj se živi poziv na svetost redovito na izvanredan način.

Uoči početka tribine sve je prisutne, predavača i vjernike, pozdravio domaćin vlč. **Zdravko Čabrac**. Po završetku tribine svi su se zadržali u župnim prostorima u ugodnom i vedrom ozračju gdje su međusobno razmijenjeni dojmovi s tribine.

Sljedeća tribina planira se za nedjelju, 24. travnja, kada će gošća biti **Marija Krivić**.

D. K.

Pomoć za Ukrajinu i dalje potrebna

Kako smo u prošlom broju najavili, u nedjelju, 13. ožujka, bilo je prikupljanje novčane pomoći za izbjeglice i nastradale u Ukrajini. Novac se prikupljao u svim katoličkim crkvama na teritoriju Srbije i bit će prosljeđen Caritasu Srbije. Koliko je točno novca prikupljeno u Subotičkoj biskupiji nisu imali podatke, budući da se novac još uvijek prikuplja, ali pojedine župe su iznijele osobne podatke te je tako primjerice u župi Marija Majka Crkve u Subotici u nedjelju prikupljeno 108 tisuća dinara. Svi oni koji nisu, a žele pomoći to mogu učiniti i putem namjenskog računa Caritasa Srbije: Račun za donacije u RSD: 220-112163-96.

Prikupljena sredstva bit će prosljeđena Caritasu Ukrajine ili caritasima zemalja koje zbrinjavaju izbjeglice u zavisnosti od potreba na terenu. Iz Caritasa Srbije poručuju kako je ukrajinskom stanovništvu, kako u domovini tako i u izbjeglištvu, potrebna pomoć, a Caritasovo osoblje i volonteri su na terenu od prvog dana i pružaju pomoć ljudima u potrebi.

Ovih dana trebao bi krenuti i kamion pomoći Caritasa Subotice, koji ovoga tjedna završava s prikupljanjima i donacijama u prvoj turi pomoći. Kako su rekli u subotičkom Caritasu, prikuplje-

Blagdan sv. Josipa

U crkvi sv. Roka u Subotici u tijeku je devetnica u čast sv. Josipu, a ovogodišnja tema na koju su tijekom devet dana propovijedali svećenici je *Sveti Josip – zaštitnik u svim pogiblima života*.

Večernjoj misi u 17.30 sati svaku večer prethodi krunica ili klanjanje, a sutra, na sam blagdan misno slavlje predvodi će katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić**.

Popuštanje mjera i u crkvama

Biskup Subotičke biskupije mons. **Slavko Večerin** uputio je svim župama i samostanima na teritoriju Subotičke biskupije okružnicu o popuštanju mjera u kojoj se ističe da od 19. ožujka za sva događanja u crkvama i drugim zatvorenim crkvenim prostorima (vjeronaučnim dvoranama) nije obvezno nošenje zaštitne maske i držanje veće udaljenosti. Također, liturgijska ograničenja koja su bila na znati više nisu obvezujuća, te se gesta pružanja mira ponovno vraća, kao i blagosvoljena voda i mogućnost pričestivanja po želji vjernika. Na ulaznim vratima će i nadalje ostati sredstva za dezinfekciju ruku, a biskup također poziva da se nastavi djelovati odgovorno i razborito.

na je velika količina higijenskih potrepština i paketa s hranom, te je prikupljeno više od 2 milijuna dinara. Novac će biti uplaćen svjetskoj obitelji Caritasa, a roba će biti prosljeđena – prenesena Caritasu Mađarske čiji su volonteri također na granici Mađarske i Ukrajine i znaju što je potrebno na terenu. Računi za ovu namjenu su i dalje otvoreni, a pomoć je dobrodošla.

Ono što su u subotičkom Caritasu istaknuli jest velika potreba i na lokalnu, pa ujedno pozivaju sugrađane da pomognu i lokalno stanovništvo.

Ž. V.

Foto: Caritas Srbije

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Mrmljanje

Nalazimo se u trećoj nedjelji korizme, kada intenzivnije razmišljamo o svojem vjerskom životu, te se želimo više svidjeti Bogu. Stoga nije slučajno da nas liturgijska čitanja i ove nedjelje žele suočiti s mnogim našim propustima i pogrešnim postupcima, ali nas i osnažiti u vjeri. Evanđelje (usp. Lk 13,1-9), ali i Pavlova poslanica (usp. 1Kor 10,1-6.10-12) opominju nas da je obraćenje nužno i da nas jedino ono može sačuvati od propasti, i to one vječne. Međutim, Bog je milosrdan te ima strpljenja s nama i daje nam vrijeme za obraćenje.

Izraelci u pustinji

Pavao u Drugoj poslanici Korinćanima podsjeća na put Izraelaca kroz pustinju. U pustinji su se našli, jer ih je Bog na čudesan način spasio od Egipćana, razdvojivši Crveno more na dva dijela. Na putu do mora štitio ih je kako ih egipatska vojska ne bi stigla, a potom se u pustinji brinuo za njih, kako bi uspjeli stići do Obećane zemlje. Ipak, iako su se osvjedočili o velikoj Božjoj snazi i moći, te o njegovoj brizi za njih, oni su u pustinju svako malo mrmljali protiv Boga i optuživali ga da ih je tu doveo kako bi pomrli. Bog je na svako njihovo mrmljanje odgovarao novim čudesima kojima je pokazivao svoju ljubav koja ih štiti. Ipak, Bog odlučuje kazniti njihova mrmljanja kada su na ulazu u Obećanu zemlju zaključili da je ne mogu osvojiti, unatoč Božjem obećanju. Kazna je bila teška, četrdeset godina lutanja pustinjom, dok ne umre i posljednji koji je izašao iz Egipta i osvjedočio se o velikoj Božjoj moći. Nakon četrdeset godina Bog je novom naraštaju iskazao svoje milosrđe i pomogao im da osvoje Kanaan.

Opomena i za nas

Pavao nas opominje da je ovo što se dogodilo Izraelcima upozorenje svi-

ma nama: »Sve se to, kao pralik, događalo njima, a napisano je za upozorenje nama, koje su zapala posljednja vremena. Tko dakle misli da stoji, neka pazi da ne padne.« (1Kor 10,11-12). I doista, shvatimo ovo kao upozorenje. Koliko smo se puta osvjedočili o velikoj Božjoj ljubavi i moći u svome životu. A onda, kada naiđu nove nevolje, poput Izraelaca, mrmljamo i tužimo se, ne vjerujemo mu, kao da želimo iskušati njegovo strpljenje. Tada zaboravljamo koliko nas je puta zaštitio svojom moćnom rukom i koliko nam ljubavi i milosrđa iskazuje. A tko smo mi da prozivamo Boga, našeg Stvoritelja, kad on cijeli svijet drži u svojim rukama? Gleda naše grijehe i našu zloću i svejedno strpljivo čeka naše obraćenje. I ovonedjeljna čitanja dio su njegova poziva na promjenu, jer želi svakoga od nas u vječnosti. On je svemoguć i želi da nam bude dobro, ali nije poput čarobnjaka iz bajke da čarobnim štapićem rješava svaki naš problem. On želi iskušati našu vjeru, želi provjeriti koliko se na njega oslanjamo. Svi smo vjernici kada nam je dobro, ali kada nastupe nevolje, mnogi gundaju na Boga, a neki ga čak i niječu. Shvatimo životne nedaće kao ispit vjere. Bog od svojih nikada ne diže ruke, ali i mi njemu trebamo pokazati da ni mi od njega ne dižemo ruke. Naše pouzdanje on će nagraditi svojom prisutnošću.

»Tko dakle misli da stoji, neka pazi da ne padne« (1Kor 10,12). Vjera u Boga izgrađuje se cijeli život. Ona je snažnija što smo mu bliži, a približavaju nas molitva i sakramenti. Međutim, kada se od njega udaljimo, tada naša vjera posustaje, a onda smo skloni mrmljanju. Isus u evanđelju upozorava da, tko se ne obrati propast će. Obraćenje je izgradnja odnosa s Bogom. Tko živi u njegovoj blizini vjeruje i ljubi Boga i bližnjega, a Bog ga nagrađuje. Ne zaboravimo, ta je nagrada vječna.

Subotički svjetski prvaci (I.)

OSVAJAČI brojnih titula

Poznato je kako je Subotica i grad sportova i sportaša. Osim poznatih sudionika Olimpijskih igara, Subotica ima više svojih svjetskih prvaka o kojima se malo zna. Postati svjetski prvak, kao i biti sudionik Olimpijskih igara, nije nimalo laka stvar. Treba proliti mnogo znoja i imati ogromnu upornost da bi se postigli takvi rezultati. Upoznajmo naše sugrađane svjetske sportske prvake.

Đuro Stantić je prvi nosilac titule svjetskog prvaka iz Subotice (Subotica, 19. 8. 1878. – 10. 7. 1918.), koji je

tijekom 1900. i 1901. godine na raznim utrckama u Beču, Pragu, Budimpešti i Subotici u svim nastupima u utrckama s različitim duljinama osvojio prvo mjesto. Praška *Politika* piše da »pred kraj proljeća provodi oštre treninge na lokalnim ravnim terenima. Izjutra od 5 do 9 sati najmanje 30 km prijeđe čas brzim čas umjerenim tempom. Za vrijeme rada na treningu niti pije niti jede nešto«.

U Berlinu je 8. 9. 1901. godine održana utrka na 75 km u kojoj sudjeluje i Đuro Stantić u kojoj je oborio dotadašnji rekord za cijelih 9 minuta i tadašnji tisak piše da je tako postao svjetski prvak. U konkurenciji 10 sudionika pobijedio je s vremenom 8 sati 45 min 24 sec. i 8 desetinki.

Vilim Harangozo – Kiči (Subotica 25. 1. 1925. – Beograd 14. 1. 1975.) započeo je svoju veoma plodnu sportsku karijeru još prije II. svjetskog rata. S četrnaest godina je bio seniorski reprezentativac u stolnom tenisu. Bio je

svestran, jer je dobro igrao tenis, odbojku a i nogomet. Malo je poznato da je u poslijeratnom prvenstvu po osnivanju FK *Spartaka* dao prvi gol za ovaj klub.

U bogatoj karijeri nosio je 127 puta dres s državnim grbom na grudima i osvojio 38 međunarodnih naslova – 13 kao pojedinac, 24 u igri parova i 1 u ekipnom natjecanju. Pobjednik je bio u Francuskoj, SR Njemačkoj, Švicarskoj, Čileu, Belgiji, SSSR-u, kao i u Jugoslaviji. U državnom prvenstvu je osvojio 29 nedostižnih titula od kojih je rekordnih 8 puta pojedinačni prvak. Vlasnik je oko 2.000 sportskih trofeja. Jedan od najvećih je svakako osvojen sa **Žarkom Dolinarom** u dublu na Svjetskom prvenstvu 1954. godine u Londonu.

Bio je jedan od jedan od najpoznatijih sportaša, sportski ambasador. Posebno priznanje je dobio 1974. godine, kada je bio predsjednik počasnog odbora na Prvenstvu Europe na ESTON 74. u Novom Sadu. Zaslužni je sportaš Jugoslavije.

Za njegove ogromne zasluge za razvoj jugoslavenkog i subotičkog stolnog tenisa 1976. ustanovljen je Memorijalni savezni turnir *Vilim Harangozo*, koji se održava početkom svake godine na kojem sudjeluju najpoznatija svjetska imena stolnog tenisa.

Karlo Mađar (Subotica 1915. – 1987.) bio je poznati optičar i sportski ribič, tj. natjecatelj u bacanju umjetne

mušice. U ovoj rijetko spominjanoj sportskoj disciplini malo ih je postiglo takve rezultate kao Karlo Mađar iz Subotice. Poznate su priče ribiča i anegdote o veličini i težini ulovljene ribe. On je u ovom sportu dostigao vrhunac, i to svjetski, jer je u svojoj karijeri pored toga što je bio osam puta prvak Srbije, tri puta prvak Jugoslavije, najveće dostignuće postigao da je tri puta postao prvak svijeta u ovoj rijetkoj sportskoj disciplini. Bacati udicu u vodu i uloviti ribu po ribičkoj terminologiji je pitanje umijeća. Još je veće umijeće zabaciti udicu sa štapa na udaljeni cilj, u čemu je Karlo Mađar bio veliki majstor i svjetski prvak tri puta.

Sreten Damjanović (Beograd 10. 10. 1946.) hrvач grčko-rimskim stilom blistave karijere odabrao je za svoj životni cilj samo hrvanje. Na sportskoj sceni je više od 40 godina prvo kao hrvач, a do današnjeg dana kao trener.

Bio je pravi šampion, jak borac bez mane i straha. U svojoj karijeri bio je 15 puta državni prvak. Tri puta je donosio medalje s Mediteranskih igara, dva prva mjesta (1971. i 1975.) i jedno drugo mjesto (1967.). U isto vrijeme sudjeluje na europskim prvenstvima i osvaja prvo, dva puta drugo mjesto. Sudjelovanje na svjetskim prvenstvima završio je uspješno osvojivši zlatnu kolajnu i prvo mjesto (1971.) i dva puta srebrne (1969. i 1973.). Sretenu Damjanoviću je hrvanje bila i danas je najveća ljubav i opredjeljenje. Kao trener se dokazao odgajajući i trenirajući mlađe naraštaje i odgojio je i osvajača zlatne olimpijske medalje **Davora Štefaneka**. Pružio je kao trener najviše što može pružiti jedan istinski as. Nosilac je zlatne značke novinske kuće *Sport* 1971. godine, a i iste godine je i najbolji sportaš Jugoslavije, dva puta je bio proglašen za sportaša Subotice, tri puta sportaš Sombora, nosilac je priznanja *Jovan Mikić Spartak*.

Ljudevit Vujković Lamić

Lijepa vila nepoznate lokacije

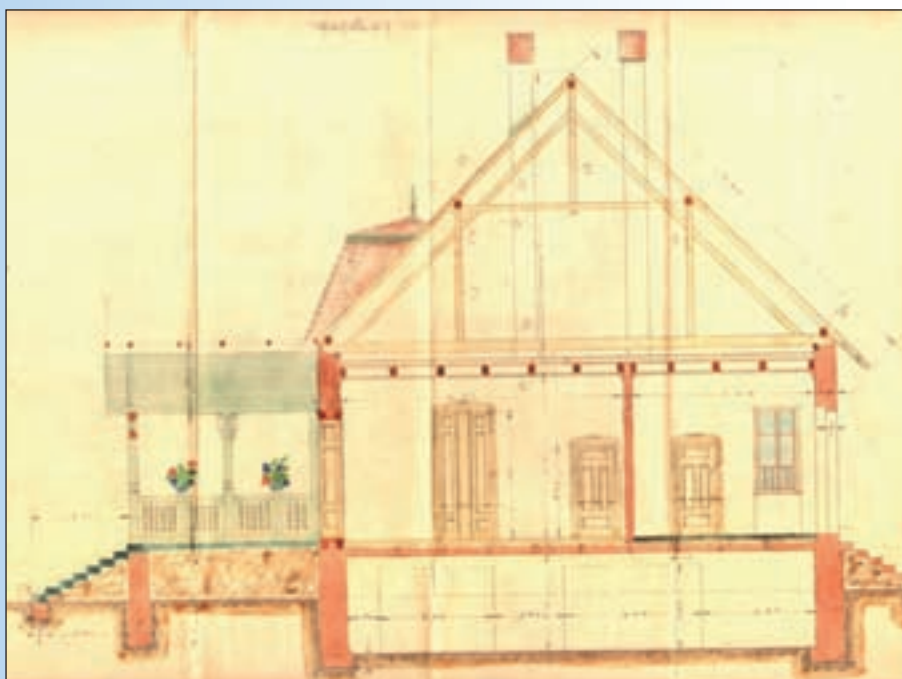
U dokumentima Povijesnog arhiva Subotica čuvaju se nacrti vile reprezentativnog izgleda, napravljeni u boji, pa tim zanimljiviji, koje je izradio projektni biro **Lajosa Gombosa** 1912. godine, znači prije više od jednog stoljeća (arhivska oznaka na skeniranim nacrtima je ep.eng.80 – 1912). Lijepi projekt prikazan je i širem auditoriju posredstvom objave na Facebook grupi »Iz depoa Arhiva«, autora **Stevana Mačkovića**, arhivskog savjetnika i ravnatelja ove subotičke institucije.

Arhitekt Lajos Gombos tih godina je, po svemu sudeći, bio angažiran na nekoliko gradskih projekata. U vrijeme kada je građena nova Gradska kuća i uređivan današnji Trg slobode, Gombos je s partnerom **Isidorom Strassburgerom** radio projekt adaptacije i dogradnje kata na jednoj od najljepših

zgrada koje krase ovaj trg, a u ovo vrijeme poznajemo je kao toponim »stari Spartak«. Bio je projektant i objekata u ulicama Đure Đakovića i Dimitrija Tucovića; to je ono što je među istraživačima povijesti grada ostalo zapisano.

Lijepa palička vila projektirana je za **Sámuela Csiszári Nagya**, direktora banke, a po zamisli izgleda i veličine vile i bez dodatnih podataka lako je zaključiti njegovu pripadnost imućnijoj klasi Subotičana u prvim godinama dvadesetog stoljeća. Tragom projekta dalje istraživanje vodi pronalaženju objekta i uspoređivanju s današnjim izgledom, što je uobičajena procedura u većini napisa u ovoj rubrici. Međutim, put je odmah presječen na sljedeći način. Po oskudnim podatcima iz projektne dokumentacije, vila je planirana uz Erzsébet út, a ta adresa nije nađena na malobrojnim kartama Palića u prošlosti. Možda među čitateljima ova zagonetka nađe odgovor i proslijedi nam ga. Postoji i druga mogućnost: projekt je napravljen, ali vila po nacrtima nije izgrađena, napose

što su to godine koje su već najavljivale Veliki rat. Bilo bi zanimljivo, ipak, pronaći ovu građevinu među paličkim lijepim zdanjima iz prošlosti i zaokružiti povijest pronađenih projekata.

Andeli

Dok nije došlo do izuma vakcina, antibiotika, anti-piretika i njeve širje upotrebe u cilomu svitu, ljudi su masovno umirali čak i od lakši bolesti. Tako je bilo i u Sonte. Svaka kuća je imala pokojnika, jel čak i više nji. Od svi pokojni najviše je bilo istom rodite dice, a onda i svi uzrasta: momaka, divojaka, mladi ljudi i žena, a i stari ljude. Bio je poznat bračni par koji je izgubio deset novorođeni dice. Tek 1960., kad jim se rodilo jedanajsto dite, doktori su ga uspili spasit.

N' ove slike je **Iva Đurkov, Andrišov** (1927. – 1954.) i žena mu **Eva, r. Nikolić, Francišova** (1927. – 1955). Sidu za lisom njevoga trećega diteta **Stipe** (XII. 1952. – VIII. 1953). Oni su se vinčali 20. X. 1947. Prvo jim se

rodila kćer Marica 13. IX. 1948., a umrla sutradan 14. IX. 1948. Nakon njoje se rodio prvi sin Stipa (VII. 1949. – IX. 1949.). Za uspomenu na svojega brata, koji je nestu u Drugomu sveckomu ratu, roditelji su i drugi put dali svojemu trećemu ditetu njegovo ime, Stipa, mada je u narodu bilo virovanje da nije dobro davat isto ime. U matičnima knjigama za prvi dvoj dice ne piše od čega su umrli, za ovo treće, oca i mater piše da su umrli od sušice (tuberkuloze). Otac Iva je bio učesnik rata, vratio se, al ga je tuberkuloza pokosila s 27 godina.

Konak i ukop za dicu se malo razlikovo od ukopa i konaka za odrasle. Na slike se vidi da je pokojnik u bilomu lisu, okitit sa svakakim cvitom. Svi koji su dolazili posvetit, zabadali su cvit iz svoji bašči da uredu anđelića. I curice i mali muški su se isto navlačiti, tj. u aljinice i kudrave šepice. Lis je metnit između dva stolca iz svagdanjega asniranja. Dica su se navlačila u svoje novije aljine ako

su imala. Ako ni bilo taki aljina, onda se navlačilo od brata, jel sestre. Ništa se nije posebno kupovalo za tu priliku. Sa curini ušiju su se skidali bočiči. Pokojni nisu tribali prid Boga nosit nikake ukrase s ovoga svita, jel se virovalo da neće dugo vidit Božje lice. Pošto mala dica još nisu nikomu bila kumovi, rukice jim se nisu sklapale, prstići jim se nisu ukrštali, al su starije žene otapale sviće i o' toga voska pravile raspeća i metale u ruke mali pokojnika.

Ritko je bilo da koje dite nije bilo krstito. Kad se rodilo, ako su babica i žene koje su radile na babenju primetile da će novorođeno dite umrit, dok ne stigne župnik, jedna od nji je uzimala dužnost krštenja. Uzimala je raspeće u livu ruku, a svetu vodu u desnu, poljala dite po čelu, napravila znak križa i rekla: »Ja ti znamenujem znamenjem Oca i Sina i Duva svetoga«. Tako je dite bilo krstito, pa ako umre, župnik je ka' dojde

mogo obaviti svete obrede sarane. Ako kojim slučajom dite nije bilo krstito ni na koji način, župnik ga nije pratio na saranu.

Konak je bio ranije završit najdužje do jedanajst sati uveče, dok je za odrasle trajao cilu noć do sutra ujutru. Za male se nisu molile sve molitve i pivale sve pisme koje su se molile i pivale za odrasle osobe. Starije žene su tišile mater i oca diteta i umirivale: »Nekate jako drečat, a ni molit puno. U lisu je anđelić koga je dragi Bog odabro. On će se odsad molit za vas obadvoj«. Ruvo za kajanje se isto nije dugo nosilo, čak ni matere nisu dugo nosile. Otprilike četrdeset dana dok duša ne ode na nebo. Za

odrasle pokojnike se nosilo jako dugo, godinama.

Pokojnik je u to doba ležao u svojem domu od časa smrti do časa kad je tribalo obaviti saranu.

Zvonilo je malo zvonice, kratko da oglasi, kratko kad otprilike pojde povorka od doma prema groblju i kratko kad se saranjiva.

Do groba su male pokojnike i muške i žencke nosile curice, koje su mogle izdržati teret lisa i nosila. U to vrijeme je postojalo više veličina nosila. Nosila su bila isto bile boje. Na lis se nije metalo ništa. Na rake je svećenik obavljao propisani obred koji se obavljao za dicu.

Priviše se umiralo, pa je u Sonte nastalo i dičje groblje. Danas još postoji, al pošto dica više ne umiru u velikomu broju, sad se tu saranjivu i posaranjivani su i njevi očevi i matere.

Ruža Silađev

OTVORENA VRATA za buduće srednjoškolce

Ovoga tjedna Gimnazija *Svetozar Marković*, koja je prva od srednjih škola uvela cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku, otvorila je vrata sadašnjim osmacima, koji su tijekom cijelog tjedna imali priliku obići školu, upoznati se s profesorima i predmetima koji ih čekaju od 1. rujna.

Za promociju nastave na hrvatskom jeziku zaduženi su prof. **Zoran Nagel** i prof. **Jelena Piuković**. »Gledali smo da što više predmeta bude obuhvaćeno, a ponudili smo i različite smjene, kako bi svi mogli doći. Tijekom boravka osmaka u školu, upoznali smo

ih s predmetima, posjetili su određene sate i aktivno sudjelovali na njima. Također smo im pojasnili kako ih čekaju prevedeni i spremni udžbenici, te da će njihova generacija imati i državnu maturu, za koju će tijekom naredne četiri godine biti pripremljeni«, kaže prof. Nagel.

Pred učenicima osmih razreda su sada probni testovi, a potom i polaganje male mature, te upis u srednju školu. U ovoj školskoj godini u cjelovitoj nastavi na hrvatskom jeziku (opći smjer) u subotičkoj gimnaziji ima 49 učenika, a pravo upisa na opći smjer imaju i učenici koji nisu pohađali cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku.

Ž. V.

Posjet srednjoškolaca Novom Sadu i sajmu knjiga

Hrvatsko prosvjetno društvo *Bela Gabrić* organiziralo je posjet Novom Sadu za sve učenike srednjih škola koji pohađaju cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku, dakle za učenike Gimnazije *Svetozar Matković*, Politehničke i Medicinske srednje škole. Organizaciji su se priključili i profesori hrvatskog jezika u srednjim školama, te lektor za hrvatski jezik **Perica Vujić**.

Povod je bio susret s književnikom **Kristijanom Novakom**, koji je dan prije otkazao dolazak zbog bolesti, ali

Subotički srednjoškolci i Mreža čitanja

Nakon druge, regionalne razine kviza za poticanje čitanja i kreativnosti *Mreža čitanja* od četrnaest srednjoškolaca iz Subotice koji su radili test znanja te dvoje u kategoriji multimedijskog uratka, na posljednju, nacionalnu razinu plasiralo se 9 učenika u kvizu znanja. To su: **Matija Ivković Ivandekić**, **Marko Cvijetić**, **Iva Ivković Ivandekić**, **Lucija Ivković Ivandekić**, **Mihaela Dulić** i **Lucia Mamužić** iz subotičke Gimnazije *Svetozar Marković* te **Jana Mihajlović**, **Božana Vujačić** i **Josipa Horvacki** iz Medicinske srednje škole. Ovi učenici osvojili su minimum 45 bodova, odnosno imali su više od 75 posto točnih odgovora, što je bio uvjet za plasman na narednu razinu. Posljednje natjecanje za ovu školsku godinu planira se 13. svibnja kada će mladi čitatelji rješavati online upitnik na osnovu pročitane sve tri knjige koje su predviđene za ovogodišnji kviz na temu »U mreži suvremenih hrvatskih pisaca«.

Pitanja će biti iz djela **Jerka Mihaljevića** *Putar i parizer*, **Marine Vujčić** *Susjed* te **Jurice Pavičića** *Crvena voda*.

Kviz za poticanje čitanja i kreativnosti *Mreža čitanja* organizira Hrvatska mreža školskih knjižničara, a u Subotici ga provodi Gradska knjižnica Subotica u suradnji s NIU *Hrvatska riječ*.

B. I.

to nije bio razlog za otkazivanje već ugovorenog odlaska za Novi Sad – europsku prijestolnicu kulture. Tako je sedamdesetak učenika obišlo centar Novog Sada i uz stručnog vodiča upoznalo se s kulturno-povijesnim znamenitostima. Učenici su ovom prilikom posjetili i Novosadski sajam knjiga, na kojem su pronašli njima zanimljivu literaturu, a potom su imali slobodno vrijeme za šetnju i razgledanje. Organizatori su se složili da ovakvo putovanje treba uskoro ponoviti, ali nisu odustali niti od susreta s književnikom, koji je obećao doći u Suboticu i upoznati se sa srednjoškolcima.

Rezultati okružnog natjecanja iz matematike

Najbolji matematičari Sjevernobačkog okruga, uzrasta od 4. do 8. razreda, iz 28 osnovnih škola, plasirali su se na okružno natjecanje koje je održano 12. ožujka. Od ukupno 140 učenika, svega sedam učenika natjecalo se na hrvatskom jeziku, a svi su bili iz OŠ *Matko Vuković*.

Od njih sedam, četvero je osvojilo nagradu ili pohvalu, a svima je mentorica **Nevenka Tumbas**, koja je potvrdila da su i ovoga puta bili osigurani testovi na hrvatskom jeziku.

Učenici cjelovite nastave na hrvatskom jeziku koji su postigli uspjeh na okružnom natjecanju iz matematike su:

Martina Tikvicki, V. razred – pohvala

Filip Ivković Ivandekić, V. razred – pohvala

Andrija Matković, VII. razred – pohvala

Lea Vojnić, VIII. razred – III. mjesto

Ž. V.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Jakov Ivanković Radaković**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matko Vuković*, Subotica – 2. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: učim svirati klavir

VOLIM: družiti se s prijateljima

NE VOLIM: kada se posvađam

U SLOBODNO VRIJEME: čitam knjigu, igram igrice

NAJ PREDMET: tjelesno

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: svećenik

Too optika

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viraingoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizvki u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem motokultivator *gorenje muta* 8 ks, s dizel motorom, frezom širine 60 cm i kosilicom za travu širine 105 cm. Sve je ispravno. Tel.: 063-351-582.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva »NIS AD – NOVI SAD« d.o.o., Narodnog fronta br. 12, Novi Sad, podnio je dana 14. 3. 2022. godine zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: Izgradnja nove stanice za snabdijevanje gorivom »SSG Bački Vinogradi 1«, na katastarskoj parceli br. 4105 K.O. Kraljev Brig, Subotica (46.124036°, 19.853299°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-85/2022.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Za obavljanje javnog uvida u prostorijama Službe potrebno je najaviti se najmanje jedan radni dan ranije, elektroničkom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.rs ili telefonom na broj 024 626 973.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 22. 3. 2022.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga **CroArt** prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati.

Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

Astra Telekom
011 44 22 009

Varijacije na temelju upitne fotografije

Nakon uvodnih misli prikazujem objavljene portrete biskupa Ivana Antunovića koje sam pronašao u knjigama, tisku ili pretražujući internet.

»Fotografija« biskupa Ivana Antunovića

Bilo bi lako pisati o ovoj temi kada bi postojala bar jedna stvarna fotografija biskupa Antunovića. Međutim, čini se da ona ne postoji. Doduše, u pripremi izložbe u povodu 125. obljetnice smrti biskupa **Ivana Antunovića** (2013.), pokazana mi je slika koja bi mogla biti njegova fotografija. Dobio sam ju 22. svibnja iste godine i svrstao među slike i dokumente o izložbi u Kalači. Više ne znam ni tko me je pitao ni kada; a e-mailove sam izbrisao. Zatraženo je čak i moje mišljenje o toj slici. Međutim, nisam mogao potvrditi je li na slici biskup Antunović. Ovaj portret (fotografija) na kraju nije ni uvršten u spomenutu izložbu. No, moram priznati da lik i poza na ovoj slici ukazuju da se radi vjerojatno o opatu ili velikom prepozitu jer na glavi ima kapicu kakve su oni nosili u Antunovićevo vrijeme te križ i prsten. Knjiga koja stoji na stoliću uz križ mogla bi biti Antunovićeva velika knjiga *Bog s čovjekom*. Nažalost, ni pokušaj da putem javne objave na mojem Facebook profilu saznam nešto o toj slici nije bio uspješan. Možda će se netko javiti kada vidi i pročita ovaj članak.

Portret Marka Horvackog (1934.)

Portret koji se vidi je rad slikara, prof. **Marka Horvackog**. Portret je rađen vjerojatno po opisu koji donose **Matija Evetović**, odnosno dr. **Josip Antunović** te **Ivan Tolj**. Potvrdu ovoga podatka pronašao sam u članku **Stevana Mačkovića** *Tri subotičke matice* (sui-storija.wordpress.com). Taj članak može se, pod istim naslovom, pronaći i drugdje na internetu. Sliku je otkrio **Blaško Rajić** na prvom Raz-

govoru, održanom u prostorijama Subotičke matice, 14. siječnja 1934. godine. O tom pišu *Subotičke novine* (br. 1/1934., str. 4): »Prvi razgovor Bunjevaca u Matici subotičkoj također spominje ovu sliku: Presvj. G. Blaško Rajić održao je predavanje o djelu biskupa Antunovića Bog s čovjekom na zemlji. Nakon lijepa uvoda, otkrio je spomen sliku biskupa Antunovića koju je veoma fino izradio umjetnik Marko Horvacki, Bunjevac«. Nema podataka gdje se sada nalazi ovaj portret biskupa Antunovića, ali u obliku fotografije možemo ga pronaći na internetu i u više knjiga i publikacija (*Subotička Danica*, *Klasje naših ravni*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata...).

Portret za slet Saveza sokola Kraljevine Jugoslavije

Ovaj portret sam pronašao »guglajući« slike Ivana Antunovića. Pojavljuje se više puta. Čak ga ima i u ponudi za prodaju. Radi se o portretu **Save S. Rajkovića**: *Biskup Ivan Antunović*, koji je objavljen kao plakat i razglednica u povodu Četvrtog pokrajinskog sleta Saveza sokola Kraljevine Jugoslavije održanog u lipnju 1936. godine u Subotici.

Crtež Nikole Kulmana

U kalendarskom dijelu *Hrvatskog kalendara* za 2011. godinu, za siječanj 2011. godine objavljen je crtež biskupa Ivana Antunovića sa sljedećim potpisom: »Ivan Antunović (1815.-1888.) – Da ti srce para žalostju, kad pomisliš na budućnost, kako će ti se mili rod strmoglaviti u ponor, što mu ga opravljaju vlastiti sinovi«.

Sve crteže za *Kalendar*, tj. 12 crteža-portreta hrvatskih književnika nacrtao je **Nikola Kulman**, kako stoji u impresumu navedenog kalendara. Neprofitno poduzeće za kulturnu, informativnu i izdavačku djelatnost *Croatika* nastavlja 70-godišnju neprekidnost izdavanja godišnjaka Hrvata u Mađarskoj, koji se od 1991. godine zove *Hrvatski kalendar*. *Hrvatski kalendar* izlazi u nakladi *Croatice* od 2001. godine.

Miran Kujundžić, odbojkaš *Paris Volleya*

Nastojim konstantno igrati na najvišoj razini

Ovo je vjerojatno moja najbolja sezona u dosadašnjoj profesionalnoj karijeri

Kako ocjenjujete tekuću sezonu u natjecanju najboljih odbojkaških momčadi Francuske?

Ovogodišnji primarni cilj momčadi *Paris Volley*, za koju nastupam od sezone 2020./21., bio je ulazak u doigravanje za naslov prvaka, a što nam je i uspjelo kolo prije kraja prvoga dijela ligaškog natjecanja. Uz to još imamo i natjecanje u kupu, pa mogu reći kako smo u igri za potencijalno osvajanje dva trofeja.

Koliko ste osobno zadovoljni svojim igrama?

Mogu reći kako mi je ova sezona vjerojatno najbolja u mojoj dosadašnjoj profesionalnoj karijeri. Tijekom cijelog ligaškog natjecanja sam konstantan, postižem puno poena (u mnogo susreta imam preko 20) i napredovao sam u mnogim segmentima igre. Konačno, od mene se očekuje da budem nositelj igre i mislim da u potpunosti opravdavam svoj transfer u *Paris Volley*.

U kojoj mjeri je igra u inozemstvu i jačoj ligi pridonijela Vašem napredovanju i igračkom razvoju?

Igranje u Francuskoj je svakako u velikoj mjeri pridonijelo mome igračkom razvoju, budući da je u pitanju jedno veoma

zahtjevno ligaško natjecanje. Sve momčadi su poprilično izjednačene i u svaki susret se mora ući maksimalno. Mislim da sam napravio dobar izbor kada sam svojevremeno iz *Vojvodine* prešao u momčad *Tourcoinga*, jer je francuska liga odlična sredina za jednog mladog odbojkaša i njegov igrački napredak.

Reprezentacija...

Sretan sam što sam bio član reprezentacije Srbije, te da sam i dalje na popisu potencijalnih reprezentativaca. Prošle sezone sam bio na reprezentativnom okupljanju, ali nisam prošao u najuži izbor. Ipak, biti u okruženju

Zasigurno najbolji odbojkaš subotičke nove generacije **Miran Kujundžić**, grada iz kojeg su potekli veliki igrači ovoga atraktivnoga sporta i osvajač olimpijskih medalja **Gyula Mester**, trenutačno igra za momčad *Paris Volley* iz francuske prijestolnice. Nakon odličnih partija u momčadi *Tourcoing Lille Metropole*, u koju je iz novosadske *Vojvodine* stigao 2019. godine, uslijedio je transfer u Pariz, a noseći klupsku majicu s brojem jedanaest potvrđuje svoju igračku kvalitetu i značajno pridonosi uspjesima svoga novoga kluba. U kraćem razgovoru za naš tjednik Miran nam je predočio svoju aktualnu francusku storiju.

Francuski

Nisam još u potpunosti svladao jezik, ali ga dobro razumijem. Konačno, trener s nama komunicira i sve instrukcije govori isključivo na francuskom jeziku.

najboljih odbojkaša u državi veliko je priznanje. Sada je postavljen novi izbornik **Igor Kolaković** pa ćemo vidjeti kako će se stvari odvijati u budućnosti. Moje je da dobro igram.

Kakvi su Vaši daljnji igrački planovi?

Na prvom mjestu je moje konstantno nastojanje igranja odbojke na najvišoj razini i razvijam se u igračkom smislu. Idem korak po korak; za sada je to u Francuskoj, a hoći li ostati u njoj ili ću karijeru nastaviti u nekoj drugoj državi vidjet ću u sljedećem razdoblju. Imam ponuda, ali mi je trenutačno najvažnije igrati što bolje i pružati maksimum na terenu.

Na koncu podijelite s nama i malo francuskih dojмова. Kako je živjeti u Parizu?

Pariz je jedan od najljepših gradova svijeta i zbilja mi je drago što ću jednoga dana moći kazati kako sam živio ovdje. Nažalost, tijekom prve godine mog dolaska bila je najjača krizna situacija s pandemijom koronavirusa i bilo je dosta karantena i lockdowna pa nisam bio u mogućnosti temeljitije razgledati grad. Ali sada, kada je situacija znatno relaksiranija, koristim slobodne dane za upoznavanje svih ljepota koje Pariz pruža. Zbilja bih preporučio svima da ga dođu vidjeti, jer Pariz je jedan.

D. P.

POGLED S TRIBINA Status quo

U najavi prošloga, 27. kola 1. HNL bilo je puno spekulacija glede budućeg izgleda tablice, budući da se igrao veliki derbi *Hajduka* i *Dinama*, a najbliži pratitelji *Osijek* i *Rijeka* imali lagane (na papiru) protivnike. No, kako se to u staroj narodnoj izreci kaže: »Tresla se gora, rodio se miš«, tako se ništa stubokom nije promijenilo u prvenstvenoj klasifikaciji najboljih hrvatskih klubova. U subotu su na Poljudu »mirovale puške«, završilo je za prepune tribine s najgorih 0:0 i distanca od pet bodova ostala je u korist *Dinama*. Radost Riječana i Osječana zbog bodovnog kiksa glavnih konkurenata trajala je samo do njihovih nedjeljnih duela u kojima su i jedni i drugi prosuli »darivano mlijeko«. Prvo je *Rijeka*, posve šokantno, izgubila na gostovanju kod posljednjeplasirane momčadi prvenstva *Hrvatskog dragovoljca* (1:2), a potom *Osijek* nije uspio kapitalizirati prednost domaćeg terena protiv *Gorice* (0:0) i uspio osvojiti samo mršavi bod. Dodajmo i nevjerojatnu okolnost kako za *Dragovoljac* nastupa nekoliko igrača *Rijeke* na posudbi i odmah izrazimo zadovoljstvo kako je unatoč pričama o unaprijed dobijenom susretu na koncu pobijedio nogomet. Dobar, kvalitetan nogomet koji se već duže vrijeme igra na hrvatskim ligaškim travnjacima. Ova

konstatacija se ogleda prije svega kako više nema sigurno dobijenih susreta i unaprijed uknjiženih bodova, te da niti jedan protivnik, bez obzira na njegovu trenutačnu poziciju na tablici, nije lagan. Podsjetimo se samo koliko je *Lokomotiva* otkinula bodove vodećim momčadima, nedavni remi *Istre* i *Hajduka*, pa sada senzacionalna pobjeda *fenjeraša* protiv pretendenta za naslov. I što je još važnije hrvatski nogometaši su sve dominantniji u svojim momčadima unatoč i dalje velikom broju stranih nogometnih legionara. Primjerice, odavno nismo vidjeli tako veliki broj domaćih igrača na jednom hrvatskom derbiju (*Hajduk* 7, *Dinamo* 7 u prvih jedanaest), a pobjedu *Dragovoljcu* donio je mladi **Karlo Perić** s dva pogotka (prvijenca u 1. HNL). Pred nama je još dosta susreta i pregršt mogućih bodova u borbi za naslov u do sada najneizvjesnijem i najuzbudljivijem nacionalnom nogometnom prvenstvu. U susret 28. kolu na tablici je status quo, tj. nepromijenjeno stanje. *Dinamo* i *Osijek* drže vrh s istim brojem bodova (*Dinamo* ima sustret manje), *Rijeka* ima dva boda manje, a *Hajduk* zaostaje pet (uz susret manje). Slijede nova prvenstvena uzbuđenja, a takmaci za šampionsku krunu će morati podići razinu svoje igre ukoliko se žele radovali na kraju prvenstva. Jedno je sigurno: ljubitelji hrvatskog klupskog nogometa se već sada raduju jer imaju prilike uživati u zbilja kvalitetnim i zanimljivim utakmicama.

D. P.

Narodne poslovice

- * Najvažnije životno pitanje glasi – što činite za druge?
- * Život laže da bi mogao živjeti.
- * Kad predugo traje, i tišina nekako zazvuči.

Vicevi, šale...

Kaže mama kćerci:

- Tvoj muž se uopće ne raduje kad me vidi.
- On sporo misli! Raduje se tek kad ti odeš!

Pita učitelj:

- Tko zna neku narodnu poslovicu?

Javlja se Perica:

- Tko rano rani dvije sreće grabi.
- Dobro. Znaš li još neku?
- Znam. Pametnom je i jedna dosta...

Mudrolije

- * Blago onom tko umije šutjeti – reklo je pseto kad je dobilo batine.
- * Da bismo održali svoju riječ, najbolje je da je nikad ne dajemo.
- * Ljudi su mnogo moralniji nego što misle, a daleko nemoralniji nego što to mogu zamisliti.

Vremeplov – iz naše arhive

Duhovna obnova u Keru, 2010.

Iz Ivković šora

Granilo

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi. Av, da vam pravo velim jedva sam čeko da već grane sunce! Tako mi dosadilo ovo zimsko vrime, sve mi se u kosti uvuklo, a o dosadi što ne mož ništa švrugat po polju da vam ni ne divanim. A lipo nisam znao već di ću sa samim sobom. Odvučem se kod sina u radionu, malkoc gledam šta on radi, i to mi dosadi pa ajd natrag u kujnu. Tamo mi pedig smeta dim i rondzanje od ove moje, al evo sad ide sve lipče i lipče, provoza sam se Ivković šorom, vidim kugod da je oživio, i mladog svita ima. Nisu još salaši za bacit, kupuju i mladi, pa sređivaje, opravljadu doduše modernije neg kadgod, al to ne triba zamirat. I mi matori se moramo so tim pomirit da svit ide naprid a ne u curik, pa tako i na salaši nije nit ružno nit zg-oreg imat i taj ko što bi kazli ovi mladi litnjikovac i ono kako se kaže, bazenčić za razladit. Nek neg majstorišu, samo nek nam salaši ne zamru. I ja sam se niki latio pa navalio na avliju; kopam, čupam, sadim i vadim. Ta ima da sve izopravljam kako Bog zapovida. I mojoj snaš Jeli nikako milo oko srca. Veli da uradim polak u bašči koliko sam joj obećo i biće srična. Čeljadi moja, sve sam se niki i uvridio. Av, snaj Jele, ta da ne misliš valjdar da sam ja kugod ovi na vlasti što samo obećadu kad će vokšovanje a kad prođe od tog obećanja ispadne Paje rage račun, do sledećeg vokšovanja. A svit ko svit: on opet poviruje u prazan divan. Tako se niki dan sastali moji pajdaši pa divane za koga će ko. Ja borme nisam znao. Ta da velim za ove, pa baš nisam se zdravo nit usrićio nit pomogo š njima. A pedig za one prošle, sačuvaj dragi Bože. Ta od nji mi ni poso nije osto, njev niki na vrvu mi kupio firmu a rabadžije, med njima i mene odvijo. Kazo sam Periši jal on me i pito da ću dat glas oma onim ko bude bolji od oni prijašnji i ovi sadašnji. Još da mi se zaposlit digod ovako u cvitu mladosti pa to bi bilo za me dobra tombola. Al kako mi se čini od tog ni andraka pa moram čutit i trpit, a borme i gegulat. Vidim da ovi nikako da se manu ratovanja, a siroma svit biži na sve strane i ostavlja svoju cigurno isto s mukom stečenu imovinu. E to vam je tužno, čeljadi. A to se trevilo na žalost i ode kod nas. Tako je to kad svitom vlada novac, a ovim gladnim svickim bogatunima nikad dosta novaca; nikako da svate da neće ništa odnet na onaj svit osim četri daske, da tamo nije na cini novac već dilo. Cigurno se na tim sudu više cini onaj ko je pomogo neg onaj ko je oto, pa bi se i ti gladni novaca mogli lupit prstom po čelu i bar malo poplašit od Boga. Luciferu cigurno nije poskupijo ogriv kugod nama, a nama borme fajin poskupio. Ta kugod da se drva i ugalj vuče iz same Moskve. On ima čime podložit pod koto. Kad već divanim o tim kojikakim sankcijama, pa čeljadi sve dižu. Kandar tute ima malo putera. Ta ne uvozi se valjdar baš sve? Počimam virovat mom Josi: kogod tute koristi gužvu i masti brkove, što on veli. Al eto opet ja o politici... Bolje idem namirivat. Ajd, zbogom do drukput kad me tili metit u novine.

Rič po rič

Ka' ćemo se smrznit ako već nismo

Piše: Željko Šeremešić

Eto i ova škula se polako vraća na staro jel fala Bogu jel nije baš i ne znam. Ni uranio dobro ove subote nisam a majka mi onako usput kaziva kako će danaske oko deset doć baka Janja i druge. Ajd, nisam bio zbog škole na posljednja dva divana pa se mislim da ni za bacit čut šta ima novo u svitu, države, selu, sokaku jel komšiluku pa još iz prve ruke što bi rekli. Ni oče nisam redovno opro kad čujem majku kako vice: »Marne, evo stižu baka Janja i druge«. Baš su dojurile, sudarili se na vrati, grlu mi ljubiu ko da mi sto godina nisu vidile. Posidali ko uvik i baka Janja, ko uvik, počne prva. Kaže kako će se sve smrznit od ovog vrimenta, kaže da su se kajsije procvale a ono došlo minus 10 pa se od za ovu godinu možemo oprostiti. Sva bisna kaže da j' jedino voljila popit malo rakije od kajsije. Uvik najbolje za cirkulaciju, i liti i zimi. Kaže da će ono malo što j' ostalo od priklane potrošit do kraj zime. »A kako j' čula i cine veštaka i nafte su da se smrzneš kaže. Pošto će krut bit, ulje, šećer... na jesen to vala sam dragi Bog«, baka Janja će. Baka Tonka, ko uvik, diže dva prsta pa će onako sva još rumena od zime: »Jest, jest, jedni se već smrzavu, drva su potrošili a nova nisu doneli, pa su još i poskupila«. A kaže da j' čula da j' onaj paket, palet, pelet jel kako li se već zove poskupio do neba. Kažu, duplo pa još mož kupit onaj što baš i ne gori. A i gasa baš nema pa j' i poskupio. Misli se naglas: »Ko se ni smrzo, smrzniće se ako nema debeli bučelar«. Taman kažu ovo j' najjeftinije i najbolje za ložit pa se ljudi primunduru na to kad ono za par godina ako ni i kraće to ispadne najskuplje. Pa ti budi pametan. Pa ni to an-cvaj sa' ću malo ovo pa sa' ću malo ono. I odjedanput svi začutili, muva se čuje. Čeka se ko će. Baka Manda će sva važna: »Bože, žene, pa vi od ma čega, pa ne vidite šta j' u svitu sade. Jutroske sam se smrzla ka' sam vidila na televizije kako se ope ratuje, kako se ruši a ljudi bižu. Pa kad su rekli da j' i u našu Hrvatsku spalo štagode zaledila sam se«. Kaže da se onako baš zaštudirala pa joj spalo napamet da ne b' bilo loše da se u tom ratu sve zamrzne makar na sat-dva da se malo svi u glave proštudiru jel to sve baš triba tako. Eto posli ovi riči čak ju i baka Janja pofaljila prid svima kako j' pametno rekla. Baka Marica koja j' uvik bila ko malo smušita kaže da j' njoj ko uvik sve to sumnjivo, no ona ne mora otić u svit jel gledat u kajsije pa da se smrzne već joj dosta otić u zadnji dvor pokupit jajca, a nji nema. I kokoše se ko da smrzle pa i ne nesu. »A kad nema jaja, onda nema ni misenja i kolača žene drage«, baka Marica će. Izredale se i vidim baka Janja gleda u mene, pa će: »De, dete, kaži jesi i se ti od čegagod smrzo jel će ti se štagod smrznit kad već od smrzanja divanimo?«. »E, bome, baka Janjo, baš jesam«, ko iz puške ću. »Eto, kako j' počela redovno škula posli korone svaki dan po koji kontrolni, što god mož kažu. I svaki dan se smrzavam i kod kuće dok se pripravljam a i u škole dok pišem«. I tako ja skočim od dragosti sa stolca misleć da sam baš pametno reko. A potli ka' su se svi razišli, mislim se kako j' zima pa ni ni čudo da se čeljad smrzavu, kad prija kad kasnije.

U NEKOLIKO SLIKA

Sportski susreti ribolovaca, lovaca i pčelara u Monoštoru

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu
i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 4609, 487 4876; 487 4702;
F: +381 21 487 46 14
Ounz@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-451-2418/2022-01

DATUM: 16. 3. 2022. godine

Na temelju članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda na teritoriju AP Vojvodine (*Službeni list APV*, broj: 4/17) i pokrajinske skupštinske odluke o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu (*Službeni list APV*, broj: 54/21 i 7/22), Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: Tajništvo) raspisuje

NATJEČAJ ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE NABAVE OPREME ZA USTANOVE OSNOVNOG I SREDNJEG OBRAZOVANJA I ODGOJA NA TERITORIJU AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINE U 2022. GODINI

Natječaj se raspisuje na iznos sredstava osiguranih pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu (*Službeni list APV*, broj: 54/21 i 7/22), i to za financiranje i sufinanciranje nabave opreme za ustanove osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine u ukupnom iznosu od 50.000.000 dinara (na razini osnovnog obrazovanja i odgoja 30.000.000 dinara i na razini srednjeg obrazovanja i odgoja 20.000.000 dinara).

Nabava opreme se odnosi na opremu za obrazovanje, opremu za sigurnost, računalnu opremu, opremu za tjelesni odgoj, opremu za likovnu umjetnost, opremu za glazbenu kulturu, opremu za namještaj, kuhinjsku opremu i ostalo).

Realizacija financijskih obveza obavljat će se sukladno likvidnim mogućnostima proračuna Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu.

UVJETI NATJEČAJA

1. Podnositelji prijave

Podnositelji prijave su škole za osnovno obrazovanje i odgoj i škole za srednje obrazovanje i odgoj na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine čiji je osnivač Republika Srbija, AP Vojvodina ili jedinica lokalne samouprave.

2. Kriteriji raspodjele sredstava

Kriteriji raspodjele sredstava po Pravilniku o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda na teritoriju AP Vojvodine su:

1. značaj realizacije projekta kada je riječ o sigurnosti učenika, nastavnika i zaposlenika koji koriste objekte,
2. značaj realizacije projekta u odnosu na osiguravanje kvalitetnih uvjeta za izvođenje odgojno-obrazovnog rada,
3. financijska opravdanost projekta,
4. održivost projekta,
5. lokalni, odnosno regionalni značaj projekta,
6. aktivnosti koje su poduzete u cilju realizacije projekta,
7. osigurani izvori sredstava za realizaciju projekta.

U slučaju podnošenja prijave sa sufinanciranjem nabave opreme, sredstva osigurana na ime udjela ustanove mogu biti vlastita, iz donacija i iz proračuna svih razina vlasti.

Nakon dodjele sredstava po Natječaju, Korisnik je dužan prilikom nabave opreme postupati sukladno odredbama Zakona o javnim nabavama (*Službeni glasnik RS*, broj: 91/2019).

NAČIN PODNOŠENJA ZAHTEJEVA

Zahjevi za dodjelu sredstava podnose se na jedinstvenom natječajnom obrascu Tajništva (jedna ustanova podnosi samo jedan natječajni obrazac). Cjelokupna natječajna dokumentacija može se preuzeti od 16. ožujka 2022. godine na internetskoj adresi Tajništva www.puma.vojvodina.gov.rs.

Zahtjevi se dostavljaju putem pošte na adresu: Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice s naznakom »Za natječaj – za financiranje i sufinanciranje nabave opreme za ustanove osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine u 2022. godini«, Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad, ili se podnose osobno, predajom pisarnici pokrajinskih tijela uprave u Novom Sadu (u prizemlju zgrade Pokrajinske vlade).

Uz prijavu na Natječaj podnosi se:

- 1) nevezana ponuda – predračun za nabavu opreme,
- 2) u slučaju sufinanciranja dostaviti dokaz o osiguranim sredstvima za sufinanciranje nabave opreme (ugovor, rješenje, izvadak iz proračuna jedinice lokalne samouprave, financijskog plana ustanove ili slično) zajedno s uredno potpisanim i pečatiranom Izjavom odgovorne osobe ustanove/jedinice lokalne samouprave o udjelu u sufinanciranju nabave predmetne opreme (Izjavu dostaviti u slobodnoj formi).

Rok za podnošenje prijave na Natječaj je 1. travnja 2022. godine.

Tajništvo zadržava pravo od podnositelja prijave, po potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju i informacije, odnosno za dodjelu sredstava odrediti ispunjenje potrebnih uvjeta.

Povjerenstvo neće razmatrati:

- nepotpune prijave,
- nepravodobne prijave (prijave poslane nakon roka koji je označen kao posljednji dan Natječaja),
- nedopuštene prijave (prijave koje su podnijele neovlaštene osobe i subjekti koji nisu predviđeni Natječajem),
- prijave koje se ne odnose na Natječajem predviđene namjene,
- prijave korisnika koji u prethodnom razdoblju nisu opravdali sredstva dodijeljena iz pokrajinskog proračuna kroz financijska i narativna izvješća.

Rezultati Natječaja bit će objavljeni na internetskoj prezentaciji Tajništva.

Zainteresirane osobe dodatne informacije u vezi s realizacijom Natječaja mogu dobiti u Tajništvu na telefon 021/487-4609, 487-4876 i 487-4702.

POKRAJINSKI TAJNIK, Zsolt Szakállas

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 25. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU KOJIM JE DANA SUGLASNOST NA STUDIJU PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 9. 3. 2022. godine nositelju projekta »SKALA GREEN« d.o.o., Subotica, Segedinska cesta br. 90, dana je suglasnost na studiju o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: »Rekonstrukcija i dogradnja postojećeg objekta – zgrade poslovnih usluga i prenamjena u poslovno-proizvod-

no-skladišni objekt«, na katastarskim parcelama 11080/1 i 11080/10, K. O. Donji grad, u ulici Beogradska cesta br. 130, Subotica.

Glavni razlozi na kojima se odluka zasniva mogu se vidjeti u obrazloženju rješenja koje se u cijelosti može preuzeti sa sljedeće adrese:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenje/501-12-2022.pdf

Studija, u kojoj su dane mjere koje je nositelj projekta dužan poduzimati u cilju sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja štetnih utjecaja mogu se u potpunosti preuzeti sa sljedeće adrese:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Studije/501-12-2022.pdf

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjedionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

**ZAJEDNO ZA
VOJVODINU**

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
 VOJVOĐANSKA BANKA
 AD MS FIL. SUBOTICA
 IBAN: RS35325960160000218862
 NIU Hrvatska riječ,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II,
 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa
 325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
 Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
 ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
 +381(24) 66 55 44
 DEŽURSTVO 0-24 SATA

2002. – 2022.

20 GODINA
OD PRIZNANJA HRVATA
NACIONALNOM MANJINOM
U REPUBLICI SRBIJI

Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji
srdačno Vas poziva na proslavu
praznika hrvatske zajednice
blagdan sv. Josipa – zaštitnika hrvatskog naroda
i
20. obljetnicu
formalno-pravnog priznanja
Hrvata u Republici Srbiji nacionalnom manjinom.

Središnja svečana akademija
održat će se **18. ožujka** (petak) 2022.
s početkom u **19 sati**
u **Velikoj čitaonici Gradske knjižnice** u Subotici.

Program:

petak, 18. ožujka

- **19 sati: svečana akademija**
u Velikoj čitaonici Gradske knjižnice u Subotici

subota, 19. ožujka

- **17,30: središnje misno slavlje** u crkvi sv. Roka u Subotici